

VAIRAS

LITERATŪROS, DAILĖS, MOKSLO, VISUOMENĖS IR POLITIKOS LAIKRAŠTIS

A. Jaroševičius.

Tautos dailusis menas.

IV.

Bet kaip pradėti darbas ir kurio galo griebties? Buvo kadais A. Žmuidzinavičiaus ir dar kito kieno patariama "Vilniaus Žiniuose" steigti Palangoje, Druskininkuose, Vilniuje ir kitur liaudies dirbinių krautuvėles, kad mes patys ir svetimau-

čiai susipažintų su jais ir kad tokiu būdu juos palaikytume. Tokios krautuvėlės, žinoma, būtų pravaivartu, bet drauge ar nepagreitintų mūsų tautadailės likvidacijos. Neužmirškime, jog tų daiktų, kurie sektus pardavinėti (juostos, prijuostės), vienur mažai belikę, kitur visai jų nebegaminama. Kiti dirbiniai, kaip štai molio, medžio, per grūbūs ir jų ga-

mintojų reikia kuone pasišvietus ieškoti. Geriau sektųs versties tik audeklais (milais, čerkasais, drobėmis), ir tai pirma pagerinus jų dirbamuosius įrankius bei techniką. Šiaip jau rankiodami mažai begaminamus dirbinius, kad juos krautuvėlėse svetimtaučiai veikiau išgrobstyti, nekiek tepastūmėtume priešakin tautádailės reikalą. Ligoniuvi mažą tebus geriau, perėjus iš vienos vietos kiton, jei negaus atatinkamó vaisto, jei nebus nustatyta teisingesnė diagnozė. Klausimas, kaip imties to reikalo, gali paaiškėti, žvilgterėjus į kitų tautų darbavimą šioje srityje.

Dailės menas ėmė paskutiniu metu visur labai plėtoties ir augti. Ir plėtojasi, žinoma, ne tiek delto, kad ten taisomos krautuvės surinktiems dirbiniams pardavinėti, bet delto, kad ten rados žmonių, kurie visaip stengiasi gerinti dailiuosius dirbinius, vaduodamies naujomis praktikos mokslo žiniomis. Pirmi atkreipė į tai savo domą dailininkai, patraukę į save iš pradžių vieną kitą žingeidėsnį žmogų, paskui vieną kitą visuomenės įstaigą, pagaliaus, į juos prisidėjo ir vyriausybė. Rusijoje tas reikalas pastatytas dabar ant tvirto pamato; su juo mums ne pro šalį susipažinti. Reikia čia pažymėti, kad ir darbavimosi sąlygos tenai yra kitokios, patogesnės, negu pas mus. Rusų valstiečiai, būdami daugiausia mažžemiai, senai yra verčiami ieškoti uždarbio iš šalies. Ta priežastis kartu su kitomis verste juos vertė imties visokių amatų. Antra vertus, Rusijoje mažai dar težinoma Amerikos išėivybė, kuri retina uždarbio reikalingas minias. Taip esant rados daugybė visokių amatų, kurių tarpe nemaža ir dailiųjų. Į tai ir sužiuro viršuje minėti žmonės ir įstaigos. Jų rūpesniu įsteigtas gerokas skaičius įvairių žemesniųjų mokyklų-dirbtuvių, kursų ir šiaip piešiamųjų mokyklų, kurių priešakyje jau senai stovi dvi augštesniojo tipo mokyklai, su daugybe dailės meno specialinių dirbtuvių, ruošiančių visai valstybei dailiosios pramonės visokių dailininkų-specialistų. Iš jų išeina mokytojų ir vedėjų minėtosioms mokykloms-dirbtuvėms ir šiaip jau dailininkų, dirbančių dailiosios pramonės fabrikose. Viena tokia mokykla yra Peterburge, įsteigta paaukotu kapitalu (15 milijonų rublių!) — tai barono Štiglico mokykla; antra — grafo Stroganovo Maskvoje. (To pat tipo yra dar viena mokykla Peterburge, tik be teisių; tai Imperatorinės Dailės Šelpiamosios Draugijos mokykla prie Moikos).

Niekas, man rodos, neprieštaraus, kad ir Lietuvai reiktų pradėti darbas nuo tokių mokyklų-dirbtuvių steigimo; tuomet jos galėtų duoti bent pirmutinių grafikos dailės žinių, be kurių joks dailės darbas negali vykti. Tik kaip tas mokyklų-dirbtuvių klausimas geriau išrišus? Gi neturime nei turtingų žmonių, nei savavaldybės įstaigų, kurių pašalpomis tokios mokyklos dažniausiai laikomos. Galėtų kuri mūsų draugija kreipties pašalpos reikalu į ministerijas — prekybos bei pramonės ir finansų, — kurios ligšiol noriai šelpia tokias mokyklas-dirbtuves. Iš atskirų žmonių labiau tiktų dailininkams, turintiems teisės savo vardu steigti

mokyklas. Mums pirmučiausia reiktų įsisteigti audimo ir keramikos mokykla-dirbtuvė. Audimas juk plačiai žinomas Lietuvoje — kuonė kiekvienoje pirkioje. Keramikai ar nestigtų visokių molio rūšių. Tai patvirtina savo tobuliais ir dailiais dirbiniais buvusi dvarininko Puzino keramikos fabrika Skrebotišio valsčiuje, Vaškų parapijoje, Panevėžio apskrityje. Ir kitokių dailiųjų amatų dirbtuvės galėtų gerai tarpti mūsų krašte, jei tik rastųs kas pradeda.

Bet kol kas pas mus nieko nėra; reikia bent tų mokyklų-dirbtuvių idėja populerizuoti ir tuo tarpu naudoties Rusijoje esamosiomis mokyklomis. Juk dauguma mūsų moksleivių, ypač augštuosius mokslus einančių, lavinas ne Lietuvoje, tai kodėl iš bėdos nesisiekti ir Rusijos, norint gauti dailiųjų amatų mokslo. Dailiųjų amatų žinovai-praktikai mums turi būti labai pageidaujami, nes be jų, nesikreipus į svetimtaučius, negalima nė darbo organizuoti. To mokslo ingyti lengva ir labai pigu. Laikydami to principo, kad kiekvienas indomešnis žmogaus dvasios kibirkštėlės apsireiškimas turėtų rasti patogią dirvą augti ir plėtoties, mes neturėtume paleisti to klausimo. Lietuvoje yra daug gabių, nagingų vaikinų, kurie, nesant kas jais rūpinasi, visai niekais nuėina. Jie labai retas kuris tepatenka, vieno kito labdario, padedamas, dailės mokyklon, kurioje, daug metų badaudamas, išėikvojęs savo kūno bei dvasios pajėgas, pagaliaus, tampa dailininku. Bet kas tai yra žmogui, be jokio mokslo cenzo, tokiu būdu gauti dailės mokslo! Ta pat, kaip ir jūrą perplaukti. Jei toks plaukėjas nenuskėsta (tai retai atsitinka), tai išplaukęs be vieko ne kaž-koks veikėjas begali būti. Tad kodėl tokiems žmonėms nesinaudoti bent mokyklomis-dirbtuvėmis. Tai geriausia šią valandą išėitis. Imami ten berniukai nuo 15—16 metų ir baigę pradėdamąją mokyklą. Mokyties reikia treji metai, mokslas dykai, gyventi savo lėšomis.

Kas ligšiol buvo kalbėta, lyti vien mūsų dailės meno padėjimą ir organizavimą. Dar norėčiau paliesti jo uždavinio ir ateities klausimą, ypač klausimą, kaip išdirbti savo, lietuvių, žymėmis stilius. Tik prieš kalbant apie tai, reiktų dar pagalvoti, ar tai galimas mums daiktas. Architektūros ir taidinamosios dailės stilius ne vieno žmogaus ir ne vienų metų darbas, taigi prieš tveriantis darbo pravartu apsvarstyti dalykas. Stilius sudaryti! Lengva pasakyti, bet ką tai reiškia? Reiškia dirbti ir kūnyti gyveniman platų, didelį ir prakilnų idėjos darbą, su daugybe greta einančių, didesnių ir mažesnių, dažnai ir visai nematomų įvairių priedermių. Kiek gi mes esame tam darbui pribrendę, prisiruošę? Ar tarps jis mūsų dirvoje? Kaip visuomenė į tai žiūri? ir t.t. Norint geriau išaiškinti tą dalyką ir savo pajėgas pažinti, reikia keliais žodžiais atsakyti į tuos klausimus. Kam dabar pas mus tikrai rūpi taikinamoji dailė, kas ją aiškina, tyrinėja, globia, — ir paieškojęs vargiai rastumei į ką nurodyti. Kiek rimčiau paliesti klausimą, kiek

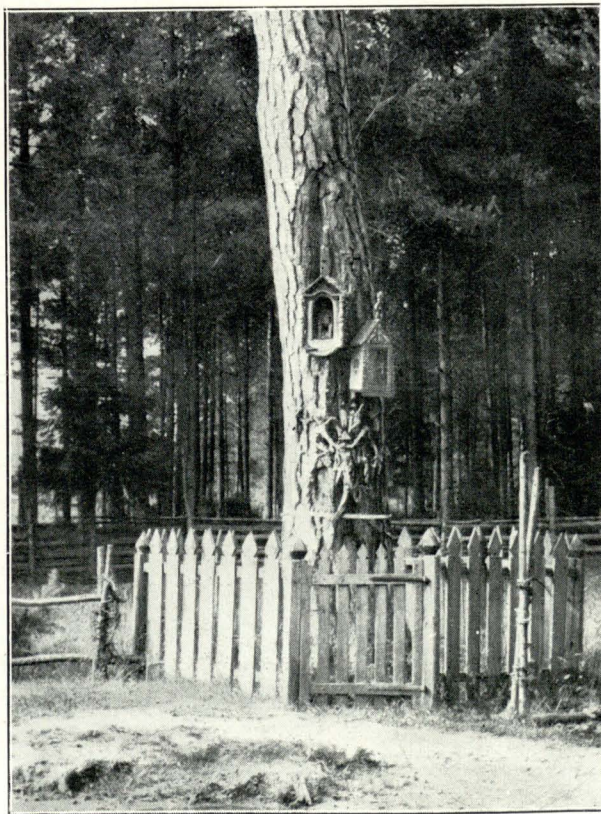

Ažuolas su smūtkeliu, Vieکشنیų apygardoje.
Pr. Maš. fot.

giliau į jį pažvelgti yra mėginęs tik d-ras Basanavičius ir S. Čiurlionienė savo "Lietuvoje". Šiaip jau rašant apie parodų tautadailės skyrių, vien jis giriamas, vien juo gėrimasi, bet kam ta medžiaga dabar tiktų, kaip ji suvartoti, ką ji turėtų reikšti mūsų kultūros gyvenime, kaip vadovai inteligentai turėtų į tai žiūrėti,— to arba niekas nesistengia išsiaiškinti, arba jei kas ir atsimena, tai kaip ir netyčia klausimą paliečia, švelniai pro jį pračiauždamas. Tuo tarpu gyvename labai indomių metu, kada gyvenimas visose srityse juda, sukasi, keičiasi, nešdamas į mūsų tarpą daug atmainų, kurios ilgam patvers ir daugybę žymių paliks mūsų plačioje visuomenėje. Nematyti to judėjimo ir tos gyvybės tautadailės srityje, ypač nematyti stengimosi daryti savo stilių. Žinoma, nesėdime visai toj pačioje vietoje,— dirbame šiek tiek, bet tas darbas eina, aplenkdamas *taikinamąją dailę*. Kad kas nepasakytų, jog tai tušti žodžiai, pavyzdžiui paimsime kad ir bažnyčias. Statomos jos visuose Lietuvos užkampiuose, kitą kartą paleidžiama joms daug pinigų. Tečiau ko naujo jos įneša į lietuvių bažnyčios architektūrą? Visai nieko, jokios lietuviškos kibirkštėlės, nėvieno mūsų dailės meno elemento. Viskas ten ne mūsų, svetima,— ar iš oro, ar iš vidaus pažiūrėsime*). Randi jei tik kokios sodietės darbo kilimą,

*) Esu pastebėjęs tik vieną naują mūro varpinę, gerai nebeatmenu Traškūnuose ar Utenoje, pastatytą (nu-sižiūrėjus į senąsias varpines.

ar kitą kokį darbėlį, kuone kontrabandos keliu bažnyčion įsispraudusi, ir tiek. Tegu bažnyčios dailė jau sudaryta iš kitur pas mus atkeliavo, bet ji ėjo ir į kitas tautas jau sudaryta, tečiau jos sugebėjo pakeisti ją, perdirbti, į savo reikalavimus pritaikinti ir dažnai tokiu būdu pagaminti indomių ir didelių dailės turtų. Dargi tokios mažutės tautelės, kaip armėnai ir gruzinai, nepaliko kitų užpakalyje. Atkeliavusi iš Bizantijos architektūra ir dailės menas (t. y. taikinamoji dailė) keitės ir taikinios į vietas aplinkybes ir to apkitimo pavyzdžių galima gana daug užėti architektūroje ir marmuro kaltinėje ornamentikoje. Kodel gi ji Lietuvai per šimtus metų savo gyvybės neparodė ir dabar nerodo? Kaip jau minėjome, mūsų liaudis yra pagaminusi daugybę visokių dailės turtų, daug medžiagos palaikė. Ar gi iš to viso lobio negalima būtų nieko padaryti, nieko nauja sutverti? Jei mūsų senoji, bajorų kilmės ir daugiausia sulenkėjusi inteligentija nesugebėjo pakelti liaudies meno į augštesnį laipsnį, tai dabartinė, iš pačios liaudies kilančioji turėtų, kaip kitur, taip ir dailės reikaluose pasirodyti veiklesnė. Yra žmonių, kurie kaltina dailininkus, kad jie neduodą parodoms architektūros projektų. Girdi, norėdamas statyti bažnyčią, nežinai nei kas ko moka, nei į ką kreipties. Juokas ima tokių kalbų klausantis: tartum žinojimas ar nežinojimas, kas ko moka, yra tikroji mūsų architektūros ir šiaip stiliaus nebuvimo priežastis. Gi yra buvę parodose ir architektūros, ir taikinamo-

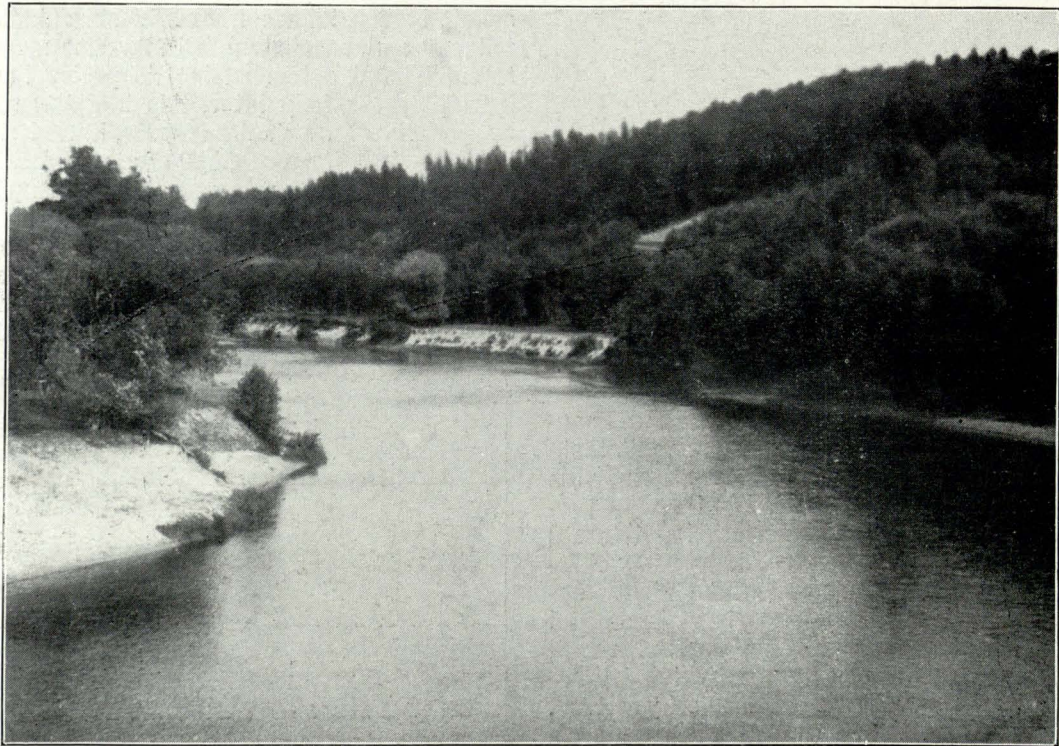

Pušis su šventenybėmis, Vieکشنیų apygardoje.
Pr. Maš. fot.

sios dailės projektų. Bet kas iš to! Ar daug iš tų, kam tie projektai reikalingi, yra kreipęsis į Dailės Draugiją? Lietuvos bažnyčiose, kaip pirma, taip ir dabar tebeviešpatauja tie patys, nieko neišmaną apie mūsų dailės meną ir jo uždavinius termekliai, bukindami mūsų visuomenės ir be to jau prišipusius estetikos jausmus. Net tokiu svarbiu reikalu, kaip kun. Jauniaus paminklas, nesikreipę į Dailės Draugiją. Jei čia kas kaltas, tai veikiau ne dailininkai, bet mūsų vadovai inteligentai ir dailės meno kritikų nemokėjimas išaiškinti visuomenei architektūros ir taikinamosios dailės projektų reikšmės. Netiek reikia reikalauti iš dailininkų, kad rodytų parodose projektus, kiek žadinti iš miego visuomenę ir tie, kas tų projektų privalo. Kai rasis reikalavimų, tai, tikrai galima sakyti, nestigs ir pasiūlymų. Šiaip jau kam gi architektūros pro-

jektai gaminti? Gi ne vaizdeliai, valanda kita papiešiami, bet darbas, kurs reikalauja daug laiko ir statomas esti parodose tik gyvai prireikus — paskelbus konkursą ar taip kam nors pareikalavus, — bet visai ne tam, kad matytų, kas jų nežiūri arba neišmano.

Pirma inteligentija turi pažinti tautos daile, giliau suprasti jos uždavinį bei tikslą ir kitiems tai išaiškinti. Liaudis savo pareigą padarė, ką galėjo, tai pagamino ir savo darbo vaisius paveda kitiems, augščiau už ją pakilusiems. Kad jos padaryta pradžia nežūtų, kad tautos dailusis menas augtų, vis tobulesnių ir tobulesnių pavyzdžių duodamas, tuojau reikalinga kultūros žmogaus pagalba, jo toje srityje pasirodymas. Tik tuomet, visiems, visai tautai pradėjus rūpintis reikalu, pamatysime pirmuosius stiliaus ženklus, o paskui ir jį pati išvysime.

Šventoji arti Anykščių.

Pr. Maš. fot.

Pr. Mš.

FOTOGRAFAMS-MĖGĖJAMS.

Š mažens mėgau medžioti. Kai man dar neduodavo šautuvo į rankas, vaikščiodavau su medžiotojais po laukus tuščiomis rankomis, landydavau Šešupės pakrantėmis. Sakydavo, būsiąs smarkus medžiotojas. Pilnametį bandė mane tikruoju medžiotoju išvesti. Pasiėmę šautuvus, išė-

jom keli vyrai Baltruکو gaudyt. Pasisekė — pirmutinis nušoviau kiškį. Tokia gera pradžia buvo ir pabaiga mano medžiotojo karjeros: dingo noras šaudyti gyvus padarus; daugiau jų nebeždžiau.

Medžiotojo gjslelė betgi užsiliko. Pagrįžus vasarai į Lietuvą, tarytum ko trūkdavo — norėdavau pavaikštinėti po laukus, palandyti paupiais. Bet

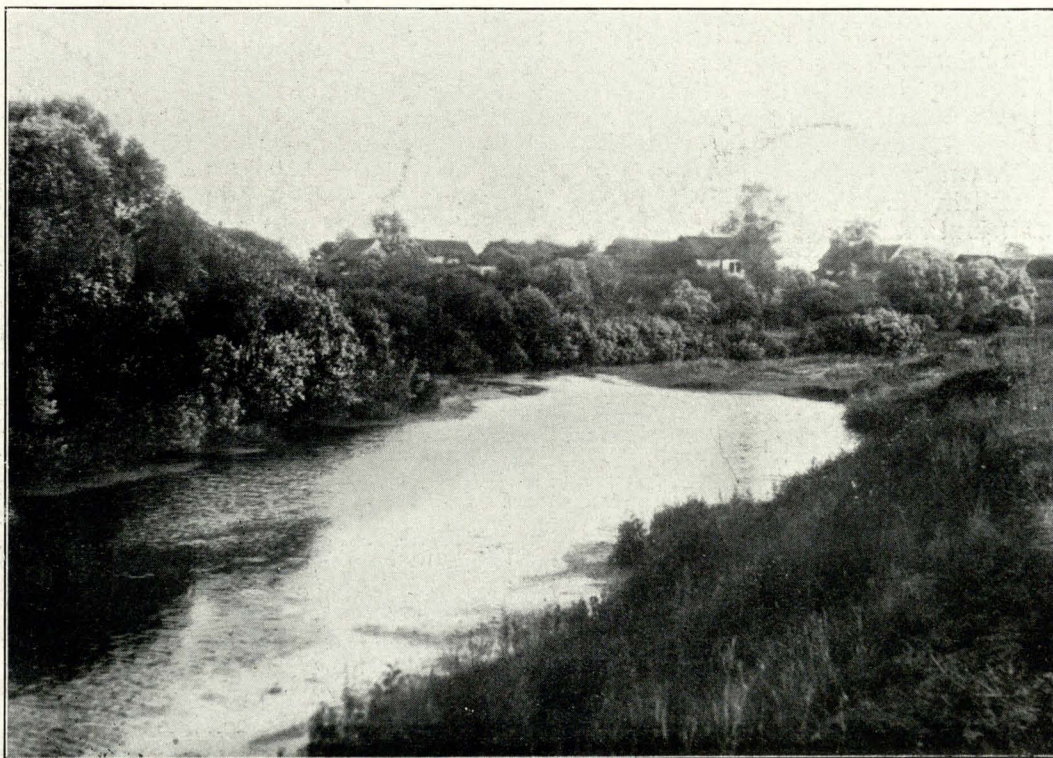
tuščiomis rankomis — buvo lyg nei šiaip, nei taip. Įsitaisiau fotografijos aparatą, ir pasidariusi spraga užsipilde. Vėl ėmiau medžioti, tik ne šautuvu rankose, — aparatu. Tas-pat smagumas, tas-pat ieškojimas, tik ne mušti, bet fotografuoti. Dvigubas smagumas!

Pradėjęs naują "amatą", fotografuodavau be jokios sistemos, "šaudydavau" aparatu, kas į akį krizdavo. Artimiausi buvo tėviškės gyventojai, trobos, paskui lauko darbai, Šešupė, tikus progai — Nemuno krantai. Patekęs į Panevėžio apskritį, pirmą kartą ištiesiau aparatą į kryžius. Rinkau fotografijas, nemanydamas, jog pataikiau pasirinktą sportą, iš kurio gali būti ir kokio nauda. Du atsitikimu privertė mane rimčiau pažiūrėti į fotografo-mėgėjo uždavinį. 1) Pasiuntęs keletą fo-

tografijų į lenkų laikraštį "Kraj", gavau iš etnografo p. Brenšteino pasiūlymą sušelpst iš savo rinkinėlį jo sumanytus veikalus. 2) Gavau siųst iš savo rinkinio šį-tą Paryžiaus parodon lietuvių skyriaus reikalams. Pamačiau, jog ir netvarkiai sumedžiotas rinkinėlis gali šiam-tam tikti.

Pradėjau kiek tiksliau vartoti aparatą, tečiau, tik vasarą tegalėdamas ilgesniam laikui lankyties Lietuvoj, palikau kaip buvęs tiktai fotografu-mėgėju, nepajėgdamas atlikti rimtesnio uždavinio, prie kurio p. Brenšteino buvau kalbintas. Surinktąsias fotografijas dedu mūsų Mokslo Draugijos archivan — gal kas tuo nesistematiuotu rinkiniu pasinaudos kokiam rimtam darbui.

Tuo tarpu atspėdamas "šaudau" sau vasarą į gražesnes vietas, trobas, kryžius, žmones. Laiką

Nevėžis arti Naujamiesčio.

Pr. Maš. fot.

praverčiu smagiai, inprantu matyt tai, ko tuščiomis rankomis vaikščiodamas nepamatyčiau, gal kartais ir kreiva akim nepažiūrėčiau.

Fotografijos aparatas intikino mane, jog Lietuvoj esama tikrai gražių vietų, dar nesulaukusių tikrų jų vertintojų — dailininkų. Nemunas, Šešupė, Šventoji, Dubysa ir visa eilė kitų mūsų upių ir ežerų — tai gausus šaltinis, iš kurio gali semties siužetų mūsų dailininkai-peizažistai.

Kryžiai — šitas ornamentų rinkinys — jau apvertintas. Galiu tik pasakyti, jog p. Brenšteino ir Dailės Draugijos leidiniai dar toli gražu to šaltinio neišsėmė. Indomu būtų sugrupavus kryžiai vietomis, nustačius, kur kokio tipo kryžiai dirbami. Raseinių, Panevėžio, Zarasų, Viekšnių apygardos

— kiekviena turi savo, sakyčiau, išauklėtų atskirų tipų, turi savo mėgiamo ornamento, savaip reiškia savo skonį.

Mūsų krašto kertelės įvairuoja netik dailės skonim; jos skiriasi drabužiais, visu namų intaisymu. Paimsim štai nors gyvenamuosius namus. Rodosi, visur pas mus namai vienaip statomi, o inpratusi akis lengvai atskirs Zarasiečių namus nuo Anykštėnų ar Raseiniečių. Tuos skirtumus gerai nužvelgia aparato akis ir rūpestingai paduoda tyrinėtojo domai.

Ė, kiek dar yra Lietuvoj griūvančių, nykstančių istorijos paminklų!..

Žinoma, būtų gerai, jei kuri įstaiga ar atskiri žmonės, kurie išmano dalyką, duotų fotografams-

mėgėjams nurodymų, sakyčiau, programą, kuria reikia rinkti mokslui ir dailei tinkama medžiaga. Bet ir nėsant tokios programos galima šis-tas tinkama surinkti. Ir nesutvarkyti fotografijų rinkiniai turi savo vertės. Gal tokie rinkiniai duos impulso ir padės pačią programą nustatyti.

Belaukiant, iki kas fotografų-mėgėjų darbą sutvarkys, duos tam tikrą programą, gali pranykti daug ko, kas nufotografuoti verta. Neužmiršiu, kaip važiuojant iš Šilinės į Raseinius man žadėjo parodyti pakeliui labai indomų kryžių, nepaprastais padabinimais, kokių Senojo Testamento paukščių. Privažiuojam minimą vietą. Kryžius dar tebestovi, bet padabinių jau nė ženklų. Pavėluota.

Turiu vaizdelį—artoją su jaučiais, kaip kitąsyk

Suvalkijoje arta. Turiu ir kitą, panašų vaizdelį, kiek vėliau pagautą. Ant šio paskutinio jaučiai pajungti jau į plūgą, nebe į senovės ragožiu, kurs būdavo tokioje gražioje garmonijoje su pora tvirtų raguočių. Šiandie taip gražiai apdainuotų palšųjų jautelių, kad ir į plūgą pajungtų, jau, rodosi, ir atsidėjęs Lietuvoj neberasi. Džiaugiuosi laiku pagavęs į aparatą vaizdelį mūsų senovės arimo.

Fotografai—mėgėjai! Neduokit savo aparatams rūdyti. Smarkiau suskubkim rinkti medžiagą mūsų kraštui iliustruoti. Atkreipkim savo dėmesį į dabartį ir, kiek galima, į praeities paminklus. Atsiras, kas mūsų rinkinėlius sutvarkys, suvartos. Ši-tą tuo tarpu "Vairas" reprodukuos.

Laižuvos Gargždai (Vadaksties upės slėnis).

Pr. Maš. fot.

ŠVEICARIJOS ĮSPŪDŽIAI.

M. Pečkauskaitė.

ANT UETLIBERG'O.

IV.

au kelias dienas nebuvo giedros. Nelijo didelis, tikras lietus, tik taip sau lynojo smulkučiais lašeliais, kaip per tankiausią rėtį. Pilkas rūkas aptraukė visą pasaulį. Tarsi, koks piktasis raganius, pavydėdamas žmonėms linksmumo, ėmė ir nudažė viską pilkais. Augštai — pilkas dangus, žemai — pilkos gatvės, pilki namai, medžiai, ežeras,

žmonės. Tai tikros lietuviškos suniurusios, apsi-
verkusios rudens dienos. Drėgmė ir rūkas lavon-
skariais apglobė sielą. Tokiomis dienomis, pilko-
mis marškomis apsidengęs nusiminimas eina visur
šalia tavęs. Trūksta auksiniai vilties siūlai, lieka
tik pilkas, pilkas verpinys...

Eidama Zürich'o gatve, pamačiau ant pilko fo-
no kaž-ką margojant. Tai buvo didelė spalvota
afiša su parašu: "Uetliberg hell!" Iš sykio supla-
kė man širdis didžiausiu šviesos ilgesiu ir nu-
sprendžiau būtinai pasiekti Uetliberg'ą ir pamatyti
saulę. Po valandėlės jau keliavau.

Smulkučiai rūko lašeliai vis dulkėjo nesiljau-dami, sunkėsi lig-pat širdies ir krito ant jos, kaip kažin-kieno neišverktos ašaros. Užgesusiomis aki-mis žiūrėjau aplinkui ir mačiau vien beribį pilku-mą. Nei žiaurių daubų, nei linksmų klonių, nei sidabrinų kaskadų kaspinų. Viską uždengė savo pilku apsiaustu rūkas-širdžiaslėgis. Po apsiverku-siais medžiais tupėjo rūko vaikai-baidyklėlės — maži, pilvoti, vortinklio spalvos, didelėmis, išbrin-kusiomis galvomis ant plonučių kaklelių ir trum-pomis, plonomis kojytėmis — lyg kokie milžinai-vorai. Tupėjo ir pilkais piršteliais krapštė įmirku-sią žemę.

Apatija vis labiau skėtė ant manęs savo spar-nus. Norėjai žmogus atsisėsti po medžiu ir, kaip tie vaikai-baidyklėlės, krapštyti žemę. Bet viltis, kad eidama artinuosi prie saulės, stūmė mane. Įmirkusiu, pilku taku, per šlapius akmenis, lipau ir lipau — menkas, pilkas stuomuo.

O rūkas tuo tarpu visai nesitraukė; nebuvo jokio ženklo, kad kas grasė jo viešpatavimui. Ir nuo sielos dugno abejojimas ėmė pamažu kelti galvą. "Nerasiu saulės! Nerasiu saulės! Negali bū-ti, kad rasčiau!"

Bet kad jau buvome nebetoli viršūnės, tamsiai-pilkas rūko-karaliaus apsiaustas pavirto šviesiai-

"Puntuko" akmuo netoli Anykščių.

Pr. Maš. fot.

pilku. Atsigręžus žvilgterėjau į pakalnę: numestas tamsusis apsiaustas pamažu krito žemyn, užden-gęs viską. Dar keliolika minučių — ir atsistojau ant pačios viršūnės.

Auksinių spindulių lietus taip staiga ir taip smarkiai mane apibėrė, kad net apakino, ir iš pra-džios nemačiau nieko. Merkėsi tik vokai ir raibo akys, kaip žmonių, kurie ilgus, juodus požemius perėję, išlindo į saulėtą lauką. Nemačiau nieko, bet jutausi inėjusi į kitą pasaulį, į užburtą šalį — toks lengvas, gaivinas, tyrų-tyriausis, pilnas kaž-kokių nuostabių ne žemės balsamų oras liejosi man į krūtinę.

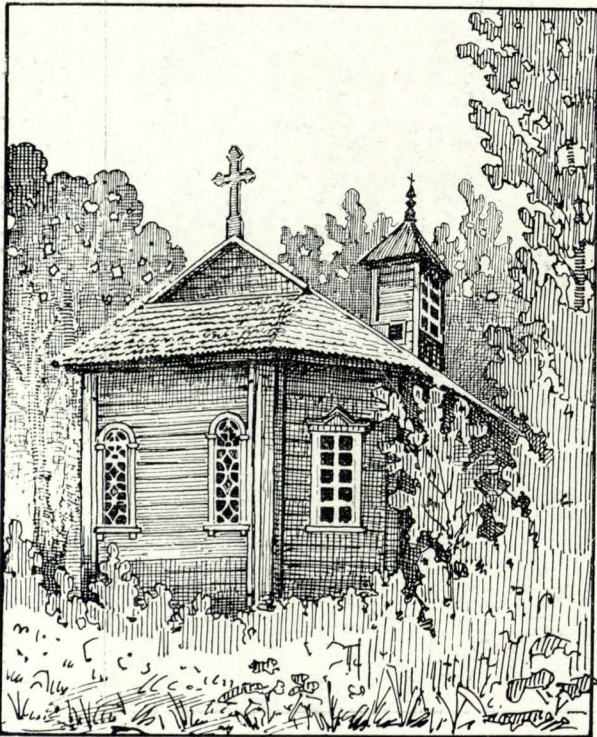
Kad jau papratau prie šviesos, mano akys pa-matė stebuklingą reginį. Stovėjau ant augštos sa-los. Virš manęs kabojo dangus, toks mėlinas, kaip brangiausias safiras, saulės spindulio pervertas; po

manim žaliavo žolės smaragdai, o vietomis spin-dėjo sidabrinis sniegas. Ant kai-kurių medžių te-bežaliavo lapai, kiti stovėjo nuogi, visi gintariniai nuo saulės. O aplinkui, kaip tik akys numato, balta jūra beribė, bekraštė, bebalsė. Tylioji jūra, jūra-nebylė. Baltos bangos siūbavo, lingavo, gle-bėsčios, švytuodamos ir mainydamosi saulėje, it opalai, bet tyliai-tylitelaičiai. Buvo taip tylu, lyg tartum po visu tuo safiriniu skliautu nebūtų nei vieno gyvo padaro. Visas pasaulis nutilo: dvasios pagautas, nusilenkdamas saulei, apgalėtojai rūko-pilkaveidžio, kuris štai dabar — sugniaužtas — bal-tomis, nebylėmis bangomis laižė augštus auksinės saulės karalijos krantus, nedrįzdamas į ją isi-veržti.

Kaip gi kitoniškai išrodė čia viskas prieš ke-lius mėnesius. Buvo puikiausia vasaros diena. Oras

toks tyras, kad tolimiausios Alpių viršūnės, rūko skraistes numetusios, taip aiškiai spindėjo ant horizonto savo sidabrinėmis galvomis, lyg kad būtų čia-pat. Zūrich'o ežeras išrodė kaip plati, žalsva juosta, o baltaburiai laiveliai ant jo — kaip balti, miegūsti drugiai. Prie vieno tos juostos galo baltų ir raudonų akmenų krūva, po kalvas išmėtyta, blizgėjo nuo saulės. Tai buvo Zūrich'as. Kartkartėmis iš pakalnės plaukė Zūrich'o bažnyčių varpų garsas, o čia, augštai, ošė žalios pušys ir šniždėjo kaž-kur kaskados. Dabar viską užliejo baltos jūrės. Buvo vien tylą, begalė — ir aš ant tos mažos saulės salelės.

Ir užgavo tylą ir begalė sielos arfą ir ėmė ji skambėti. Kaip gi nuostabi yra tylos ir begalės muzika!

Panev. apskr., Vabalninkų parap.

Lyg sunkus skudurų apsiaustas krinta kūno apdanga, o siela, sparnus išskėtus, kaip mistiškas paukštis, kila į padanges. Tenai, tenai, tolimose pakalnėse, po tomis baltomis bangomis, pasiliko visi žemės vargai, valandos rūpesčiai, džiaugsmi ir sopuliai, lipnūs pakalnių purvai, kartu su žmonėmis-šliužais, žmonėmis-skruzdėmis, supančiotomis rankomis ir kojomis, prikaltais prie žemumų gyvenimo naštos. Žmonės skruzdės! Knibžda, kruta, juda, — *) "siuva kilimą, iš blogosios pusės į ji žiūrėdami".

O aš čia, tose augštybėse, jau taip arti-arti nuo "gerosios pusės". Vaidinas jau man gražių-gražiausias kilimo raštas, ausys jau gauda stebu-

klingą simfoniją, dangaus spalvų dainuojamą. Matau jau, kad kiekvienas tų tolimų pakalnių skausmas pražysta ant kilimo kaip puikiausia purpurinė rožė, praskamba simfonijoje kuo-stebuklingiausiu tonu.

Būk palaimintas, skausme! Tu ugnie, kuri nuo žmogaus širdies rūdį valai; tu vėje, kuris Dievo kibirkštį žmogaus krūtinėje puti; tu sparnai, kuris žmogaus sielą nuo žemės purvų keli; tu prizma, kuri žmogaus akis ant to, kas svarbiausia, koncentruoji; tu teleskope, kuris tolimus amžinus horizontus skleidi!

Kaip gi nuostabi yra tylos ir begalės muzika!

Ir rodos man, kad ta baltoji jūra — tai žemės sūnų ašaros. Štai iš sidabrinų vandenių išsineria ilga, be galo ilga pilkųjų stuomenų eilė. Ant savo ašarų bangų pasikėlę, eina jie tuo sūriu, skaudžiu vieškeliu į amžinybę. Eina moters išverktomis, išblukusiomis akimis; eina seniai, kurių veidus vargas raukšlėmis paženklino; vaikai — miegūstas galvelės nuleidę, lyg nuvytusios gėlės; ir jaunikai — čia išbalusiais veidais ir liepsnojančiu žvilgesiu. Eina plaukia ten, kame ašaros bus išdžiovintos, raukšlės ištaisytos, nusvirusios galvos paremtos, kruvinos žaizdos užgydytos — į tą nuostabią, nuostabią šalį, į saulėtą amžinybę — bėdinos išsklaidytos kibirkštėlės — į savo židinį.

Ant tų saulėtų viršūnių, tylos ir begalės muzikos klausant, nebebaisi jau mirtis. Jau ji čia nebe baisioji giltinė, kaulėtomis rankomis ir nuožmiai spindinčiu dalgiu, bet gailiaširdė, maloninga ponija, sielų vaduotoja, iš gyvenimo menkybės liuosuotoja. Meiliai šypsodama, tyliu pabučiavimu perplėšia ji tamsų, sunkų lėlutės apdangalą, ir siela-drugys devynpalvis — išleikia į viršpasaulio sodus.

Kokia nuostabi tylos ir begalės muzika!

Cit! suskambėjo senai nutilusi, už širdies užkabinta styga.

Ar tu tebatmeni mūsų svajojimus apie "palaimintąją salą"? Atmeni: tyli, laiminga, snaudė Venta tamsiaveidė, glamonėjama savo tolimo mylimojo — mėnesio, kurs tą burtų naktį nusileido pas ją spinduliuotu taku. Seni, susigūžę gluosniai, ant jos pasilenkę, tyliai-tyliai sekė nepabaigiamas, paslaptingas pasakas. Juodos alejos išrodė, kaip ilgi gotikos koridoriai, vedą į užburtą rūmą, kuriame laikoma kaž-kokios slaptos misterijos. Tyliai šniždėjosi sodo medžiai, tyliai alsavo gėlės saldžiais kvapais, o ten augštai mirgėjo žvaigždės auksaakės ir tyliai kalbėjosi su žeme apie kaž-kokius, jiems težinomas dalykus. Visur pilna buvo paslaptingo šniždesio, neištartų žodžių, nesu-gaudomų atsidūksėjimų.

Žemės, augalų, oro ir žvaigždžių sielos, per dieną supančiotos, dabar, visiems gyviams užmigus, sutraukė veržiančius jas pančius ir ėmė tikrai gyventi.

Tyliai, tylitelaičiai sėdėjome ir mudu ant Ventos kranto, nedrįsdami pasijudinti — nes rodėmums, kad kiekvienas gyvas padaras toje stebuklų valandoje tebus vien falsingas tonas tame puikiausiam sielų akorde.

*) Žodžiai Slovacki'o.

Ir mudviejų sielos — dvi balti gėli — liūdnai nulenkė taures toje stebuklų valandoje.

Nes toks baisus, didžiausias kontrastas buvo tarp to puikaus pasaulio ir žmonių darbų. Baisiu griežimu gamtos simfonijoje buvo žmonės-vilkai, žmonės-šakalai, žmonės-lapės.

Ar atmeni? Ėmėva tada svajoti kaž-kokią nuostabią, palaimintą salą užburtų vandenų viduryje. Ant safirinių užburtų vandenų riogso ji, saulėta, pilna kvėpinčių gėlių ir giedančių lakštingalų. Grožė ir Harmonija joje karaliauja, o ant augšto medžio viršūnės tupi mėlynasis laimės paukštis. Ir žmonės prie jos neprieina... Kad taip išeitumėm tuo auksiniu vieškeliu, pertiestu per Ventą po mūsų kojomis, gal rastume ją...

Kaip gyvi atsistojo man dabar akyse tie mudviejų vaikiški svajojimai. Radau palaimintą šalį:

štai tylūs, užburti vandens, štai saulėta sala, štai nėvieno žmogaus... Ak, tik kad tu taip toli, taip toli!...

Netrukus vėl pasinėriau rūke, tamsybėje, drėgmėje. Jau buvo tamsu, kada pasiekiau Žürich'ą. Gatvėse jau spindėjo žiburiai, apsiverkę, drumsti; žmonės purvinomis kojomis, su aptaškytais drabužiais bastėsi, knibždėjo. Kaž-kokiame restorane muzika griežė kek-voką; apšviestoje salėje, už stalų, sėdėjo nutukę bürgeriai raudonais, prakaituotais veidais, ir riebios, nemiklios bürgerės, ir traukdami alų kvatojos, patenkinti savim ir visu pasauliu. Elegantiškai apsitaisęs jaunikaitis užkabino einančią tuščia gatve merginą, o ta meiliai jam nusijuokė.

O sala saulėta tyliose sidabrinėse jūre! O, nesuteptosios sniego kalnų viršūnės!

Pr. Penkaitis.

Besibastant...

(Iš senio studento atminimų).

4. Bijau didvyrių.

Praslinko keleri metai. Mano gyvenime daug kas atsimainė. Išstojau iš kelių instituto ir išvažiavau iš Peterburgo. Pasitrankęs kelerius metus po kitus Rusijos miestus, pabuvęs keliose augštiosiose mokyklose, vėl grįžau į Peterburgą, pasiryžęs stoti į universitetą. Bet šiuo kartu man čia labai nepasisekė.

Pergyvenau sunkią žiemą. Rudenį ilgai bėgiojau po visą miestą, kol suradau šiokio tokio uždarbio, bet ir to buvo ne ilgam. Po Kalėdų netekau jau ir jo. Prasidėjo alkis. Studentų kasos buvo visos ištuštintos dar nuo rudens. Vos, vos draugai iškaulijo man dykai pietų, ir tai tik vienam mėnesiui. Vėl bėgiojau po miestą, vėl ieškojau darbo. Gavau pigių lekcijų, ir jomis verčiausi ligi pavasario. Mokiausi blogai. Kaž-kodel galva metas nuo meto ėmė sunkiau dirbti. Ar tai nuo alquio, ar nuo nuovargio, ar šiaip jau išdūko gabumas? Pavasarį laikiau kelius egzaminus, bet per du suklupau. Liks rudeniu. Nervai taip baisiai iširo, jog jaučiau neišgalįs daugiau nieko veikti.

Girdėjau, kad nervams gydyti geriausi vaistai — kelionė, ypač jūra. Mielu noru tuo intikėjau, nes keliauti labai mėgstu ir, pakeliavęs, visuomet jaučiuos stipresnis. Taigi, nutariau šią vasarą pakeliauti pasistiprinti. Gerai būtų paplaukti jūra, bet tas smagumas jau per daug brangus: ne mums varguoliams. Iš kur gauti pinigų? Pažįstamų turtingų daug, bet kaip jų prašysi! Nesmagu. Ir vis delto visai netikėtai pasisekė jų gauti. Suradau mat seną draugą, su kuriuo mudu kadaise, da

jaunesniu būdamu, drauge vieną vargą vargova: dirbova vienoj dirbtuvėj. Jis turėjo dabar gerai apmokamą vietą ir pinigų. Paskolino man visą šimtinę. Na, su tieka pinigų jau galima ir pasivažinėti ir kurį laiką pasilsėti.

Sėdau į traukinį.

Tuojaun atsiminiu savo kelionę Lietuvoje prieš kelerius metus. Atsiminiau Goplianą, atsiminiau savo pažintį su muziku, su Katrute. Ypač antrąją. Atsiminiau mudviejų pasikalbėjimus, smagius, gyvus, ir vis taip gyvai, lyg tai būtų atsitikę tik vakar. Man vaidinosi. Man rodės, tarytum vėl matau Katrutę, kaip tuomet Goplianoje, susimąsčiusią, nukreipusią akis į dailų saulėleidį. Tai vėl tarytum girdžiu ją meiliu balsu rimtai pasakojančią savo darbą, mokančią lietuvių vaikučius. Atsiminiau jos jautrius laiškus, ypač jos paskutinį laišką, pilną meilės žodžių, pilną man draugiško atsidėjimo, įsitikėjimo manim. Atsiminiau ir savo keistą (kur keistą!), tikriau pasakius, tiesiog biau, — kitaip to pavadinti negalima, — pasielgimą. Man buvo nesmagu, koktu: suspaudė širdį. Pasielgiau taip negerai. Mergina šiurkščiai užgauta. Norėjau verkėti, norėjau atgailėti. Bet argi mano ašaros visa tai sugražintų? O, ne, ne! Kodel gi aš tuomet taip padariau? Tikrai nežinau, nei nerandu kuo pasiteisinti. Ar galėčiau aš jai dabar stačiai pažvelgti į akis? Kur gi dabar? Ar da vis Lietuvoj tebėra? Ar dar vis darbuojasi, kaip tuomet, kovodama dėl geresnės mūsų tėvynės būties? O gal jau atsimainė? Gal jau pasidavė rusinimo idėjai, ir tuomet... O-o, tuomet kas gi kaltas? Ar ne aš? Juk aš galėjau stiprinti ją, skatindamas darbuoties,

inkvėpti jai tikros lietuvių dvasios. Ji būtų taip maloniai manim intikėjusi irėjusi mano nurodytais takais...

Tokios štai mintys kankino mane. Vagone, kuriame sėdėjau, žmonių buvo maža. Turėjau sau vienas visą suolą, tad niekieno nevaržomas išsitiesiau ir mąščiau. Traukinys nešė mane greitai, greitai, bet kur, tuo tarpu dar ir pats nežinojau. Tiesa, bilietą turėjau pirkęs ligi pat Juodosios jūros, kur ketinau pasimaudyti, bet dabar, atsiminus Lietuvą, Nemuną, Katrutę, maloniai būčiau palikęs Lietuvoj, vėl paplaukęs Nemunu. Ar nepakeisti nutarimo? Ar vietoje Juodosios jūros tikrai nepaplaukius Nemunu? Gal tenai kaip nors netikėtai sutikčiau Katrutę?...

Bet ne, ne, nereikia! Kad tik su ja nesusitikčiau! Aš to bijau. Tik kad ji manęs nematytų, manęs nepažintų! Pamatyti ją dar kartą ištolo būtų smagu, bet matyt jos liūdną veidą, susitikti su jos išmetinėjančiu žvilgterėjimu!? O-o, ne, ne! Tik ne taip!...

Kitą rytą aš buvau Vilniuje.

— Ar važiuoti toliau, ar išlipti? Važiuoti toliau, vadinasi, gal niekados daugiau nebematyti Lietuvos. Išlipti — vadinasi, ją pamatyti. Ilgai galvoju, ilgai kovojau.

Išlipau.

Štai ir Vilnius. Tokios-pat siauros, kaip buvo, gatvės, dar lyg ir siauresnės. Toks-pat judėjimas, stumdymasis, trynimasis šaligatviais; visur ta pati ankštybė; tie-pat purvai; ta pati gatvės smarvė. Pro Aušros Vartus prieš Švenčiausios Motinos paveikslą taip-pat pamažėl važiuoja; taip-pat visi imasi kepure. Vis taip-pat žmonės suklaupę gatvėje karštai meldžiasi ir laukia stebuklų. Vis taip-pat girdėti visur tik lenkų kalba. Laimingi: jie be kraujo užkariavo šalį.

Štai ir lietuvių knygynas. Pažiūrėsiu, kas jame nauja, gal nusipirksiu kokią knygutę. Prieinu prie lango. Kas čia? Stovi didelė fotografija puikiais rėmais... Palauk, labai pažįstamas gymis! Kur gi aš jį būsiu matęs? A-a, štai ir parašas: "Antanas Matėnas, garsus pianistas, pasižymėjęs ... dieną lietuvių koncerte; baigęs Pragos konservatoriją aukso medaliu"... Kaip? Ir vardas juk man pažįstamas!... Kur gi aš jį esu matęs? Kur aš tą vardą girdėjau?... A-a! Taip, taip... Atsimenu, atsimenu... Juk tai mano senas pažįstamas iš Goplianos. Juk tai tas nevala jaunikaitis, kurs tuomet, mano pakalbintas, buvo toks didus! Tai štai, kaip jam dabar vyksta! Jis jau ir garsus, jau ir baigęs konservatoriją! Gi tik kelinti metai, kaip, man su juo susipažinus, buvo dar tik muzikos mokyklos mokinys ir dar ta keista, savotiškai perdirbta, forma apsilikęs. Tai štai kodėl jis taip didžiudamasis tuomet pasakojo man, kad apie jį rašą laikraščiai! Va, tikrai ta didybė ne be reikalo... Aš jį tuomet radau dar visai nebrendusį... Dabar jau garsus... Na, ką tu čia pasakysi? Tikrai sekasi jam... Jau baigęs konservatoriją!... Ir atrodo visai kitaip. Jau visai ne tas šaštuotas, nesiprausęs, purvinas. Tikra inteligento artisto išvai-

zda: skusti veidai, skusti ūsai, ilgi, ligi pat pečių, plaukai, apgerbti, garbinuoti, platus, liuosas kaklaryšis... Tikrai smagus pažiūrėti. Tik sarkastingas, didybės pilnas, šypsojimas toks-pat likęs... Taip, jis dabar jau garsus, jis nesimėtė, kaip aš, į visas šalis, nemainė vienos mokslo šakos su kita, neieškojo kaž-kokio prakilnaus darbo, o pasirinkęs sau vieną meno šaką, muziką, lavinosi jaja... Štai dabar ir jo darbo vaisiai... Jis garsus... O aš?... Nuskuręs, nualęs, pailsęs, silpnanervis, nieko neišmokęs, nors ir daug mokėsis, nieko nepadaręs, nors ir daug daręs... Bet gana! Eisiu toliau... Eisiu, kad nematytiau to sarkastingo išdidusio šypsojimo, nes išrodo, tarytum jis man skiriamas...

O gal paieškoti jo? Gal užėiti pasikalbėti, atminti mūsų pirmutinę pažintį?... Kažin, ar pažįsi!... Gal dabar, būdamas "garsus", ir žvilgterėti į mane nepanorės. Pažįstu žmonių, iš vargo išbridusių. Jie visa užmiršta, senus draugus paniekina... Ne, neisiu! Nereikia! Nenoriu jo nė matyti!...

O štai ir toliau viskas taip-pat. Tik naujos švaresnės sankrovos šiek-tiek geriau puošia gatvę savo išvaizda. O štai ir kitas lietuvių knygynas. Aha, fotografijos nėra. Tad ineisiu į vidų... Nėra, kas mane suerzintų.

Ineinu. Perku keletą knygų, bet štai... knyginkas siūlo man atvirų laiškelių su A. M. fotografija... Kam jie čia taip jį reklamuoja! Gal tikrai to vertas? Gal pirkti?... Ne, perdaug skaudu. Nereikia... Toks vaikėsas—ir štai... hm... jau pagarsėjęs. Pažvelgiu į gaidų skyrių. Štai puikiais apdarais guli storas sąsiuvinys. Didelėmis raidėmis parašyta: "Jaunosios Lietuvos melodijos. Antano Matėno kompozicija"...

Kaip?... Vėl jis? Ar nebus jie čia susitarę visam pasauliui jį skelbti?... Išrodo, lyg ir reklama. Be ne jau lietuviams tikrai taip reikalinga reklamuoties? Tfiu!

Padedu sąsiuvinį, išeinu. Einu toliau, valkiojuos gatvėmis. O štai lietuvių klubas. Ar neužėjus?... Užeinu. Randu pažįstamą. Apsidžiaugė.

— A-a! Iš kur? Kokių būdu? Ar buvai ...dieną mūsų dideliame koncerte? Ar esi girdėjęs Antaną Matėną, mūsų talentingą pianistą, grojant?... Ne? O, bro!au, daug, daug nustojai! Tai, aš tau pasakysiu: talentas! Taip, susilaukėme dabar ir mes savų talentų...

Tfiu! Man nejauku. Trošku. Reikia greičiau bėgti iš čia. Čia vien tik garsieji, vien tik talentai! Kur mums čia paprastiesiems, ne garsiesiems, be talentų? Tik gal juokų žmonėms, čia bebūdamas, pridirbsi. Gal ne vienas dar paklaus: Ką išėjai? Ko išmokai, tiek metų mokydamasis? Kokie tavo "talentai"? Kuo gali mums pasirodyti?... Ne, važiuosiu greičiau tenai, kur talentus ne taip reklamuoja. Čia man trošku. Trūksta tyro oro. Einu vėl gatvėmis, bet einu greičiau, kad vėl nesusitikčiau su A. Matėno reklama...

Šiokių tokių atmainų. Štai nauji namai. O štai ir nauja privati gimnazija. Tai gerai. Juk mokyklų visur taip maža. Jos čia, atsimenu, pirmiau

nebuvo. O čia naujos sankrovos... Bet ir čia nejauku. Ir čia gatvės nešvarios, siauros. Čia taip ankšta, kad darosi baugu: tarytum suspaus tave iš abiejų pusių tie nubrizgę, purvini namai, ir bus tau čia tuojau galas. Net baugu toliau žengti...

Bet kas tai? Be ne vėl pažįstamas! Nejaugi jis, kadaise mano artimiausias draugas? Drauge studijavo Maskvoj teisę.

— Sveikas drūtas!... A, tai tu? Kokiū būdu?

— Pravažiudamas, brolau... Sveikutis...

Labai apsidžiaugiau. Daug smagių atminimų.

— Ką čia veiki?

— Kaip ką? Praktikuoju, brolau; ginu teisiuosius ir neteisiuosius! Ka-ka-ka!

— Ir?...

— Sekasi, drauge, sekasi kuo puikiausiai... Na, o tu kaip kruti? Ar ne Mokslo draugijos suvažiavimam atvykai?... Labai giri už tai...

— Suvažiavimam?

Aš nustebęs pažvelgiu į jį, negalėdamas suprasti, apie ką jis kalba. Nieko nebuvau girdėjęs apie tą suvažiavimą.

— Kaip? Ar tu nežinai? Šiandien ir rytoj bus susirinkimai. Žmonių žada būti daug. Bus indomių pranešimų, indomių referatų... Jau turėtų prasidėti, — pridūrė jis, pažvelgęs į auksinį laikrodį. Bet paprastai mes vėlijamės. Mat, tikrai lietuviškai, ka-ka-ka! Tai gal tik už kokios valandos prasidės. Nuvesiu tave tenai, būtinai nuvesiu. Tokian susirinkimam ir nenuieiti! Ką?... Na, tai jau būtų visai ne lietuvis...

Aš tylėjau: ir pats dar nežinojau, ar eiti ar ne.

— O dabar eiva, papietausiva! Draugiškai, žinai, taip!... Atsimeni mūsų studentų valgyklą?... Ka-ka! Kokie geri laikai buvo, nors neretai ir badavova.

Jis nusivedė mane artimiausian restoranan. Pasakojo apie savo darbus, rūpesnius, tai didele viltimi, drąsiai žiūrėdamas ateičiai į akis, tvirtai tikėdamas lietuvių atgijimu, tai vėl liūdėdamas, abejodamas. Bet taip kalbėdamas, jis vis lyg ir kažko iš manęs laukė; ar mano pritarimo, ar prieštaravimo. O aš tylėjau. Man buvo koku. Jis, matyti, laukė, kad aš prašnekčiau, prakalbėčiau karštai, jį pagirčiau, ir pats savo darbais, savo džiaugsmams, viltimi pasigirčiau, bet aš tylėjau ir pats nežinodamas, ar jam pritarti, ar jį atšaldinti. Pagaliaus, jis neišlaikė.

— Petrai,— kreipėsi jis į mane kaž-kokiu keistu balsu.

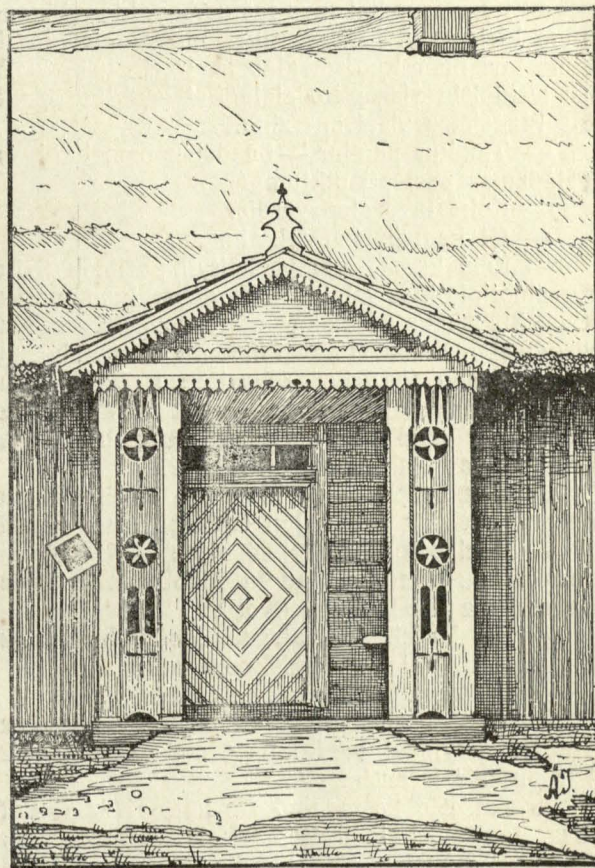
Aš krūptelėjau.

— Kas tau? Tu taip nualęs, išrodai taip baisiai nuvargęs, tu toks nešnekus, bailus, lyg ir bijai ko... Kas tau?

Aš tylėjau. Kaž-koks bausis skausmas ūmai suspaudė man širdį ir užvožė gerklę. Iš jos išlėkė kaž-koks krankštelėjimas. Aš nuleidau akis.

— Kur dingio tas gūvus, veiklus mūsų draugas, kurį mes buvome pripratę matyti visuomet linksmą, meiliai šypsantį ir tvirta viltimi žiūrintį į ateitį? Kur, klausiu tavęs, dingio tas mūsų darbus veikėjas, kuriam visuomet pranašavome di-

dele ateitį. Petrai! Ko tyli? Atsimeni, kaip karštai tu mokėjai mums kalbėti, kaip mokėjai mus visus prie darbo žadinti?!... Kiek jau žmonių nuo tavo uoliaus raginimo tapo darbščiais vyrais, uoliais visuomenės veikėjais!... Prisipažįstu (kam slėpti) — ir mane pirmutinis prižadinau tu. Ir man tu pirmutinis atidarei akis, pirmutinis inkvėpei tėvynės meilės, inkvėpei man priedermės darbuoties jai... Ir štai aš išpildžiau, ką žadėjau: išėjus mokslą, grįžti tėvynėn. Štai aš, jau sugrįžęs, dirbu kiek galiu, kaip moku... Kuomet gi tu grįši? Kuomet gi tu išpildysi, ko iš kitų, iš savo draugų reikalavai? Ar jau užmiršai?... Męs tavęs čia laukiame! Ir lau-

Panevėžio apskr.

kiame išsiilgę... Kas tau? Tu vis tyli? Grįžk, drauge! Nesislapstyk ten kur tyrlaukiuose; ten tavo balso niekas negirdės, o jei ir išgirstų, nebūtų kas supranta... Slapstydamasis nėkiek naudos tėvynei neatnešil!...

Aš vis tylėjau. Galva pati lenkėsi žemyn: jaučiau jos sunkumą. Man buvo skaudu. Nesulaukęs iš manęs atsakymo, jis tęsė toliau:

— Atsiprašau, drauge, už savo pamokslą. Jaučiu, jog mudu apsimainėva rolėmis. Bet kuo aš kaltas? Kadais tu man kalbėjai lygiai tai, ką dabar, į tave žiūrėdamas, esu priverstas kalbėti aš tau... Bet žinok, kad tu Lietuvai esi reikalingas. Tu savo gabumu, karšta tėvynės meile, savo dar-

bštumu galėtum čia daryti stebuklus. Betgi tavęs čia nėra. Kodel?... Čia žmonės reikalingi! Darbo daug, o darbininkų mažai... Kas tau? Atsiliepk nors pusę žodžio.

Ką aš galėjau atsakyti jam? Man buvo ir gėda, ir skaudu. Daugybė tos dienos įspūdžių buvo mane jau ir taip pusėtinai nuvarginę, o čia dar ūmai nuo jo žodžių man pasidarė gaila, kad tikrai tiek daug be reikalo sugaišinta laiko. Visa tat mane taip sujudino, kad mano dirksniai neišlaikė ir stambios ašaros pačios ėmė birėti iš akių.

Draugas nutilo. Jam, matyti, manęs pagailo. Norėdamas, tur-būt, nuraminti mane, nukreipė kalbą kiton pusėn.

— Kur spaudžini savo raštus?—paklausė mane, mum kiek patylėjęs, gal tikrai manydamas, jog ta tema bus man kuo-smagiausia, ir čia jau aš tikrai išskleisiu visą savo sielą. Bet apsiriko. Manetas klausimas visai suerzino.

— Tai kur pareina,—bandžiau pameluoti, vos galėdamas paslėpti piktumą.

— Koks tavo slapyvardis?

— Gi kam jis tau reikalingas?

— Kaip kam? Noriu paskaityti, pasimokyti. Noriu žinoti, kokios mintys tave dabar kamuoja, kokius klausimus tu dabar riši. Atsimenu, tu juk visuomet mokėdavai rašyti indomių straipsnių: apysakėles tavo ir dabar tebeatmenu. Kiek kartų, būdavo, paskaitai man jas, klausdamas mano nuomonės. Ar parašei tą didelę apysaką, kurios turinį man, atmeni, mėgdavai dėstyti?...

Jaučiau, kaip nuo jo klausimų ėmė mušti mane prakaitas, ir aš turėjau atsisėgti savo švarką.

— Neklausk,—rūščiai atšoviau,—vis tiek nepasakysiu... Nenoriu, kad tu žinotum... Ir išviso kam tu čia dabar mane kvoti?...

— Bet kodel? Juk, atsimeni, mudu buvova geri draugai... Taigi, draugiškumo vardu...

— Et, ką jau čia... talentas žūsta...

Ir vėl aš pasileidau verkti. Jis nutilo, atsiduso, pradėjo nervingai barškinti po stalą savo išlepintais pirštais ir susimąstė.

Ar patikėjo jis manim? Tur-būt ne. Abudu tylėjome. Jaučiau, kaip jis retkarčiais žvilgtėrės į mane ir vėl atkreipia akis į erdvę. Supratau, kad jo akyse aš jau pražuvęs žmogus, vertas tik dar pasigailėjimo.

Mudu atsisveikinova. Jis draugiškai paspaudė man ranką, bet ir man, ir jam buvo aišku, kad atsisveikinova visam laikui. Jautėva, kad trūko ir paskutinis mudviejų draugiškumo siūlas. Tarytum pildydamas kokią priedermę, bandė mane da kartą kviesti į Mokslo Draugijos suvažiavimą, tik aš griežtai atsisakiau, teisingdamasis, kad maža turiu laiko, ir būtinai turiu šiandien iš čia išvažiuoti. Bet vos jam nuėjus mane paėmė kaž-koks naujas nerimas.

— Kodel nenuėiti? — dingtelėjo man į galvą. Kodėl nepamatyti mūsų veikėjų? Kodėl nepamatyti jūsų kalbų?... Tiesa, aš pradėjau savųjų nekęsti, nekęsti visų tų genijų, didvyrių, talentų, garsiųjų. Bet išsižadėti lietuviybės?!.. Oi ne, ne, to aš nie-

kados neįstengčiau. Aš myliu Lietuvą, myliu savo kalbą, myliu lietuvių, tad kodel gi man nenuėjus? Gal niekas manęs nepastebės...

Ir aš, kaip koks vagis, slapstydamasis, siaurais purvinais skersgatviais bėgau į suvažiavimą.

Žmonių, tikrai, būta daug ir, rodės, niekas neatkreipė į mane atidės. Atsisėdau paskutinėje eilėje, kamputyje, kad niekas manęs nepastebėtų, ir klausiaus kalbų. Buvo lygiai pakilęs klausimas, kas turi redaguoti M. Draugijos organą, kalbėta apie reikalingumą išrinkti redakcijos komitetą. Kalbėjo vienas kalbėtojas, kalbėjo antras, kalbėjo trečias. Pastarasis išreiškė pasigailėjimą, kad lietuviams dar trūksta mokytų žmonių, kurie turėtų drąsos pasisiūlyti mokslo organo redaktoriais, ir kad, jo nuomone, tuščias būtų darbas susirinkusiųjų tarpe ieškoti žmonių, kurie sutiktų pasiimti tokią atsakomą pareigą.

Ūmai panorėjo kalbėti mažutis žmogelis, studento rūbais. Išvydęs jį, aš kuone surikau nustebęs.

— Viešpatie mano! Juk tai mano senas pažįstams! Tai juk tas pats vaikas, kurs tuomet, prieš kelerius metus man grįžtant iš Lietuvos į Peterburgą, taip vikriai sėdo į traukinį Švenčionyse! Tai juk tas pats dzūkas, kurs tuomet taip smarkiai buvo susigynes su manim ir su tuo lėtu kauniškiu del lietuvių tarmių! Tai juk tas pats gudruolis, kurs pažįstas Šopenhauerį, ir pats nutarė būti filosofu! Aš jį tuoj pažinau, pažinau iš jo pirmų žodžių. Tas pats mosavimas, tas pats patosas, kuriuo stengėsi kalbėti ir tuomet traukinij. Tas pats stengimasis pasirodyti gudresniam už kitus. Jis kritikavo kitų kalbas. Ironizavo, stebėjosi, kad kalbėtojams ateina į galvą tokių nesąmonių, kad tarp lietuvių nėra mokytų žmonių, ir t. t. ir t. t. Bet drauge ir kaip didelė jo viso atmaina! Ai, ai! Kalbėjo taip lengvai, taip puikiai, kad stačiai galima buvo jo kalba pasigėrėti. Tarytum išanksto parinkti žodžiai, lyg ir iš kokios gudrios knygos pasiskaitymas: taip ir bėra į klausytojų ausis. Atskiri lotyniški terminai, visa eilė priežodžių, kaip kokios spirgės košėje, puošė jo ilgą kalbą.

Tikrai arti filosofo! Klausydamas jo, žmogus, stačiai jautei, jog pasimokyta buvo nemaža, knygų perskaityta daug. Iš klausytojo, šalia manęs sėdinčio, patyriau, jog tai esąs jau pagarsėjęs Lietuvoj nepaprastai gabus vaikas, Lietuvos viltis, būsimas Lietuvos didvyris. Jis ir pats tai jaučias ir ketinas Lietuvoj pagarsėti.

Kad jis tikrai galėjo taip apie save manyti, aš savo pasakotojui pilnai intikėjau, nes tat buvo žymu iš visos studento kalbos.

Baigdamas savo kalbą, jis nurodė, jog Lietuvoj esą mokytų vyrų, ir jie visai užsipelnę būti išrinkti į Mokslo draugijos organo redakcijos komitetą. Tarp tų mokslo vyrų, jis paminėjo ir save, ir štai savo gabų draugą, mylimą mokinį garsaus mokslininko, žinomo ir Lietuvoj. Tas jo draugas, autorius pagarsėjusio veikalo, apie kurį net prancūzų mokslininkai rašė recenzijas.

Atsistojau ant galo pirštų, norėdamas pamatyti tą taip pagarsėjusio veikalo autorių. Ką gi aš pamačiau? Gi tai buvo ne kas kitas, kaip tas lėtas, bailus kauniškis, kuris tuomet su dzūku ginčijosi dėl lietuvių tarmių ir taip šlovingai, sudėjęs tarp kelių rankas, žiūrėjo į dzūką ir tyliai klausė mudviejų kalbos.

— Tai štai kas mūsų didvyriai! Tuodu bailūs, nesiprausę vaikinai, kurie tuomet nežinojo nė kur rankų dėti, kai aš su jais kalbėjau, kuriuos aš tuomet stengiaus tėviškai padrąsinti, šiandien jau pagarsėję, mokslo veikalų autoriai, Lietuvos viltis, būsimieji didvyriai!? Tai kaip! O aš? Kuo gi aš pagarsėjau?.. O-o-o!... Kas man dabar daugiau beliko? Bėgti iš čia! Bėgti kuo-greičiausiai, kad nematyčiau nieko, negirdėčiau nieko!... Čia visi didvyriai, garsūs, gabūs... man čia ne vieta..

Ka-ka!.. Didvyriai!.. Gabūs!.. Bet juk ir aš gabus... Štai tik prieš kokią valandą mano draugas stengėsi mane intikinti, jog ir aš esąs gabus. Tad gal ir aš didvyris? Ka-ka!.. Gal ir aš jau garsus?.. Je, kaip gi! Be ne mane čia šiandien kas pažįsta? Bene aš bent kuo pasižymėjęs? Be ne aš kokį savo veikalą išspauzdinęs? Be ne aš drįsčiau šiandien čia viešai bent vieną žodį tarti? Ne, ne ir ne Tad bėgti iš čia, bėgti kuo-greičiausiai! Bėgti toli, toli ir niekadęs čionai nebegrįšti, kad nematyčiau didvyrių, nematyčiau garsiųjų. Bėgti

tenai, kur nėra didvyrių, kur nėra garsiųjų. Čia aš nereikalingas, iš manęs didvyrio nebus.

Aš tikrai bėgau. Bėgau, tarytum mane kas būtų šunimis užpiūdęs. Bėgau neatsižvelgdamas, bet ausyse man stovėjo garsus pianistas, garsus filologas, kiti garsieji man rodė, lyg jie mane veja, iš manęs šaiposi, liežuvį rodo. Ir tai buvo visi tie, kuriuos aš anksčiau buvau matęs: bailieji menkieji, nevalieji, kuriems aš galėjau duoti savo globos, laikiau save visa galva aukščiau už juos, bet kurie dabar kur-kas augštesni už mane, nes jau pagarsėję, jau didvyriai.

O-o! Kokia gėda, kokio gėda man! Visi eina į viršų, augštyn, o aš tik vienas einu žemyn, žūstu, pūstu, skendu..

Ir kas gi kaltas, jei ne aš pats? Prie nieko negaliu prisirišti, visur bastaisi, kaž-ko vis ieškau, negaliu sau tinkamos mokslo šakos pasirinkti, ieškau prakilnių darbų, ieškau būti žmonijai, tautai kuo-naudingiausias ir ligšiol dar nestengiau nieko padaryti!.. Aš tuojau sėdau į traukinį ir ant rytojaus, sutinusiomis nuo ašarų akimis, baisiai nuvargęs, nusikamavęs, nuvažiavau į Kieva.

Čia aš ūmai visai atgijau. Tik poros dienų teirėjė, kad visai atsimainyčiau, palinksmėčiau. Rodė, jog ne ten, ant Nemuno krantų, mano tėvynė bet čia, ant Dniepro... Kodel? — klausiau ne kartą savęs, bet atsakymo neradau..

Fr. V. Foerster'is

AUTORITETAS BEI LAISVĖ.

Prakalba.

Kultūros pasaulis niekuomet nebuvo taip giliai susjudintas "autoriteto bei laisvės" problemos, kaip mūsų metu, kada ta problema, kaip jokia kita, skirsto ir tolima žmones vienus nuo kitų, dar gi siundo juos kiekviena proga, it du nesikenciamu gaivalu, pulti į kits kitą. Autoritetas bei laisvė tai dvi didžios pajėgos, kurios privalo sykiu darbuoties statant tikrą kultūros rūmą, — tečiau, užuot ėjusios išvieno, jos šiandien visur atkakliai rungiasi ir ta smarkioji rungčių kova varyte varo jas katrą į priešingą šalį.

Plačioji visuomenė, kuri nūdien yra atitolusi nuo bažnyčios, šiaip jau nebelaiko bažnyčios kultūros problema, bet žiūri į ją, kaipo į "kultūros kovotojų" objektą. Kovoja priešininkai ne delto, kad žino, bet dažnai delto, kad visiškai nežino, kas tai yra bažnyčia. Kalba daug apie kultūrą ir betgi nė klausiti nepaklausia, kas gi būtent yra kultūra, kaip ji vykinama ir ingijama. *Daugelis mūsų gadynės žmonių šiokiuos ar tokios kultūros mastu išilikinę deda atsitiktinai sutapusį dabartinės*

civilizacijos išdaro mišinį ir "liuosojo žmogaus" iliuzijas, išspręstas į mokslo formulas.

Visuomenės gyvenime, kultūros darbe ir auklėjime laisvės principas, žinoma, turi dar labai daug padaryti. Tečiau gyvenimas skirtas ne vienam principui. Juo liuosiau ir įvairiau plėtojasi individualinis asmens veiklumas, juo daugiau jis pats privalo atasvaros: kad individualinės pajėgos neiškriktų ir nesurigstų, prieš individualinę *ekspanziją* turi stoti *koncentruojamoji* pajėga. Ir tiesiog: juo stipriau esti kurios charakterį daromosios tiesos išgalėjusios gyvenime ir apsaugotos nuo šio ar tokio nykimo, juo daugiau randasi vietos individualinėms pajėgoms apsireikšti.

Liuososios minties šalininkai yra šiandien linkę visiškai atmesti kultūrinę autoriteto reikšmę. Bet ir autoriteto principo išpažintojai irgi vienašališkai atmeta visą laisvės svarbumą: autoritetas jiems yra vien pats sau tikslas, ir tokiu būdu jie neretai visai nebepamato, jog autoriteto prasmė yra *visų-pirma būti inkvėpimo versme gyvosios pa-*

jėgoms ir jungti jas augštesnėn vienumon; jis neprivalo stabdyti judamosios pajėgos asmens gyvenime vien iš baimės, kad šis nepaklystų.

Nesikeždamas abstraktinės laisvės vienašališkumais bei perdėjimais, bažnyčia vis labiau ir labiau stengiasi autoriteto bei vienumos principu aprėpti *mažmožius* ir palikti mažiau vietos individualiniam asmens savitumui bei atsakomybei. Bet taip elgiantis, autoriteto principas, kurio kultūrinė reikšmė, ypač žymiai irstant religijos bei etikos gyvenimui, ims aiškėti, visai be reikalo susikirs su teisingu ir, iš kultūros atžvilgio, neišvengiamu asmens laisvės reikalavimu ir tokiu būdu labai daug nustos *auklėjimo vertės*.

Sekamuosiuose išvedžiojimuose autorius kreipiasi į visus tuos, kuriems rūpi apgalėti dabarties vienašališkumai ir suderinti draugėn visos kultūros pajėgos. Apie kultūrinę visuotinės bažnyčios problemą autorius nori kalbėti vien iš *konkretinio, psichologijos* atžvilgio; nors iš pirmųjų versmių jis žino, ką teologija deda bažnyčios autoriteto pamatan, tečiau šiuo žygiu neketina šiaip ar taip liesti *teologinės* problemos pusės; teologijos raštų apie paskutiniuosius bažnyčios autoriteto pamatus yra gana; jei ko, be abejo, trūksta šiandien plačiajai visuomenei, tai būtent *induktyvinio* žvilgsnio į visą problemą*).

Autorius betgi nenorėtų, kad kartais kas neteisingai išsiaiškintų jo induktyvinį metodą: jis kuo-žymiausiai norėtų pabrėžti pamatinį skirtumą tarp tikrai palaiminto sielos stovio ir paprasto žmogaus sielos gyvenimo ir išvesti tarp abiejų stovių *kuo-ženkliausią ribą*. Daugelis žmonių tik delto nestengia permąstyti skirtumo tarp nepasie-

kiamos augštenybės Kristaus, šiame pasaulyje žmogaus pavidalu išikūnijusio, ir tarp šiekios ar tokios, vien žmogiškos didybės, kad jie ir manyti niekuomet nėra manę, jog yra sielų *pirmenybės skirtumų*. Skaitytoją, kurs tik atskiras mano argumentacijos dalis tebus išidėjęs galvon, malonėčiau išanksto čia-pat apsaugoti nuo nesusipratimo: tenemano, kad kiekviena stipri bei genialinga sielos gyvata gali būti keliami autoritetu: kurs bus išidėmėjęs *visą* mano argumentaciją, tam turi būti aišku, jog aš siekiuos vien genialingųjų sielos stovių psichologijos, kad palaipsniui vezdinčiau į Kristaus autoritetą ir padaryčiau jį imanomą iš žmogiškosios pusės. Tokiu būdu mano išvedžiojimų visumoje nėra vietos vien tik ganišaus garbinimui.

Apie bažnyčios problemą, siaurąja žodžio reikšme tariant, autorius kalba vien *pedagogo žvilgsniu*. Mintys, kurioms jis čia stengiasi duoti pagrindo, yra pamatiniai pedagogikos dėsniai, taikiniai į žinomuosius bažnyčios kultūros darbo klausimus. Prie to jis numano, kad jo laikymasis viduryje sarkinių imtynių tarp priešingų mūsų galdynės siekimų netiks nei dešiniajai, nei kairiajai pusei. Bet jis atmena to katalikų bažnyčios arkivyskupo žodžius: "Jei kas mane užpuola tik iš dešinės pusės, tai mane ima nerimas. Jei kas mane užpuola iš kairės pusės, tai irgi mane nerimas. Bet kai iš abiejų pusių esu užpultas, tuomet tikrai žinau, jog esu ant teisus kelio".

Toje vietoje autorius neiškenčia nepasakęs, kaip svarbiós pažvalgós į religiją bei meną yra jis išimėjęs iš savo draugo Roberto Zaičiko, su kuriuo pats kalbėdavosi, taip-pat ir iš jo raštų.

I. Individualizmas ir religijos autoritetas.

Keli žvilgsniai į individualinio proto kritiką.

Dabartinės kultūros prieštaravimai. — Diletantizmas pati žymioji individualizmo ypatybė. — Reikia rimtai išmėginti individualinis protavimo tesėjimas religijos-doros srityje — Tų tiriamosios teorijos žvilgsnių svarbumas religijos apologetikai — Platono nuomonė apie dvasios vadovų reikalingumą. — Atsilaidavusio bei atsiskyrusio naujosios galdynės žmogaus negebėjimas prisiderinti į gyvenimo visumą — Kaip galima įveikti diletantizmo netvarka doros religijos srityje.

Mes gyvename pačių keistųjų prieštaravimų metu. Dar niekad, kaip mūsų dienomis, nebuvo taip griežtai atmetamas autoriteto reikalingumas pamatiniams doros-religijos klausimams ir taip išdidusiu pasitikėjimu žymimas, it koks nugyventas nepilnameties praeities laikatarpis. Bet tuop pat metu daugelis jau pradeda just, ką būtent reiškia ta individualinio protavimo savavaldybė, jeigu paėmę iš teorijos mes ją deriname gyvenimui ir vedame iš jos visas konsekvencijas: tada

*) Jau "Lyties etikos bei lyties pedagogikos" pralaboje autorius stengė išdėti kai-kurias tiriamosios teorijos mintis, privalomas šiam rašiniui

esti daugeliui baisiai aišku, kokiomis žemažiūrėmis ir vienašalėmis nuomonėmis minta atskiras asmuo ir kokia paini žmogaus geismų bei ūpo galybė pastatyta vietoje prakilniųjų tradicijų. Buvo galima labai gražiai kalbėti apie *autoriteto naudojimą* ir *pavojų*, kol dar nebuvome matę savo akimis *išviršiosios* dvasinio individualizmo *pusės*, nes tikrajame gyvenime vis dar tebesimaitinome didžiosiomis tradicijų tiesomis. Juo labiau savim įsitikinusi nūdien žengia gyveniman jaunoji karta, kurios būdas sudarytas jau nebetų nepaliečiamųjų tiesų, juo greičiau del tos priešasties siekia dvasios-doros anarchija vis tolesniu

visuomenės ratilų, tuo mažiau gali proto žmonės pasikliauti viso individualistų stovio patvarumu. Ir vis dėlto tarytum visiškai užkirstas kelias į praeities autoritetą. Tikrieji naujosios gadyms laimėjimai, rodos, visai nesuderinami su tuo: proto teismas, sąžinės liuosumas ir iš čia vedamoji paties žmogaus atsakomybė. Goethė pavadino sąžinės laisvę "mūsų doros dienų saule". Ir ar tik nebus atskiro asmens pakilimas ligi visiškos savaimės doros-religijos srityje net pačių krikščionių paskutinė sąžinės kultūros konsikvencija? Ar, toliau, galingoji laisvės ir savitumo pažanga nesismeigs iš visuomenės ir politikos srities doros-religijos gyveniman ir ar jau pasiliuosavusiai žmonijai neužkirs ji kelio atgal grįžti į autoriteto įstaiigas, kaip yra užkirtusi į viduramžių cechų tvarką ir į mūru apvestuosius miestus?

Visi tie klausimai kišami priešais autoriteto idėjai,—mes atsakome priešingu klausimu: Ar gi ne šiurpū, joguei patys svarbieji gyvenimo klausimai principu leidžiami diletantizmui spręsti, kada kiekvienam kitam mokslo darbui reikalaujama daugelio metų ingulto prisiruošimo? Ir ar nesidarys tas stovis juo nepatvaresnis, juo painesni darosi visi kultūros santykiai, juo specialesni visi darbo veiksmi, juo daugiau paskubos ir greitumo profesijų gyvenime? Tad kaip beiseiti paprastam vidutiniam žmogui iš savo angšto ratilo ir dar apėpti savo akimis visumos pamatus? Ar išgirtasis individualizmas nepadarys iš jo aukos savo paties žemažiūrumui arba kitam kurių žemažiūrumų, kurie visuotiname mišinyje kits su kitu rungiasi ir kaip tik randa jo pritarimo? Ar gi dar neparodo Sokrato mirtis ir dar aiškiau Kristaus mirtis, joguei žmonių minios, jeigu jos esti sau paleistos, savaime niekaip nesugeba rasti tiesos kelio, bet apspiaudo ir prikala ant kryžiaus tą tiesą? Ar dauguma žmonių išmano tikrąją savo pačių naudą, ar bent *nori* jos išmanyti? Ta tragingoji pažiūra į žmogų yra ne sykį patvirtinta visų amžių didžiųjų žmogaus žinovų,— kaip gi sau aiškina ją savim įsitikėję naujojo individualizmo šalininkai?

Taip klausimą pastatę, mes norime pažymėti svarbiausią pažiūros žvilgsnį, iš kurio ketiname toliau aiškinti "autoriteto bei laisvės" problemą. Pirmučiausia mes pasistengsime parodyti, joguei vargiai kada yra buvusi taip blogai pamatuota plačiai pasklidusioji gyvenimo pažiūra, kaip naujosios gadynės individualizmas, kurs verčia žmogų svarbiausiuose savo gyvenimo reikaluose manyties savo vieno protu ir durstytu gyvenimo patyrimu ir net deda jam pareigą nelaikyti tikru nieko, ko jis negalys pats tuojau suprasti ir patikrinti. Karllye (sk. Karleil) yra kartą pasakęs: "Jūs nuolat kalbate apie žmogaus teises,— bet ar esate nors sykį galvoję apie žmogaus pareigas?"

Būtų galima ta-pat prasme pasakyti ir mūsų gadynės žmonėms: Jūs nuolat kalbate apie žmogaus *autonomiją*,— bet ar esate nors sykį galvoję apie jo *kompetenciją*? Ar jo tyrimo galia ištikro tesėtų milžinui-uždaviniai, būtent, ar galėtų savitai iširti, be vadovo ir šviesos išaugšto galutinai

suprasti, kas gilumoje laiko žmogaus ir visuomenės gyvenimą?

To klausimo prasme galėtume pavadinti sekamąsias mintis taip-pat žvilgsniu į "Individualinio proto kritiką". Mes pamėgisime ne deduktyvinai, bet induktyvinai išrodyti autoriteto būtinumą pamatiniams doros-religijos klausimams: individualinio proto ir individualinės sąžinės reikalavimas sau visiškos autonomijos turi būti atmetas jau tuo, kad mums, įsivaizdinus tų pamatinių klausimų *esmę* ir *turinį*, aišku randasi, joguei jiems pažinti yra dedamos tam tikros sąlygos, kurias išpildo tik išrinktieji žmonės, joguei ir tie išrinktieji privalo malonės, kuri ateina iš pačios prakilniosios gyvenimo apžvalgos*). Istorijos ir gamtos dalykams tirti mes turime šiandien tyrimo teoriją, rūpestingą subjektyvinių paklaidų versmių nurodymą, galime išbandyti, kiek tais metodais galima atsidedi ir kiek toluo jie siekia,— turime mūsų pačių tyrimo galios kritiką. Tik ten, kur kalbama apie visų-sunkiausias problemas, doros-religijos srityje,— tenai nėsti nei susipratimo, nei savęs pažinimo: kiekvienas šioks-toks tariasi nuvokiąs apie visa šnekėti ir rašyti. Nori paskatinti šios gadynės žmones, kad patardytų save, tai turi mokėti jų pačių kalba prabilti, tariant turi pakirsti jų individualinį įsitikrinimą *realistine* psichologija ir parodyti, kaip tas įsiyskinimas (*Selbstgewissheit*) yra visiškai silpnas ir nestengia atsitūrėti net *konkretinės tyrimo teorijos* šviesoje.

Toks privedžiojimo būdas ne be vertės yra ir religijos žmonėms. Jų dvasia ne visados esti atspari išdidusiam naujosios pažvalgos įsiyskinimui,— juo kad naujasis individualizmas naudojasi daugeliu žodžių ir paraiškų, kurios kaip tik yra brangios krikščionies sąžinei,— prie to dar daugelis lengvatikių nepastebi, kad naujosios pažvalgos žmonės nuvelka nuo tų žodžių ir paraiškų neabejingą, kitados duotą prasmę, ir nejučiomis indeda josna visai klaidaus, šiaip ir taip manytino turinio, arba vietoje turinio tiesiog pastato tik frazę. Religingai išauklėtas jaunas žmogus ateina gyveniman ir mato, kaip naujasis pasaulis, kuriame jis nori ką veikti ir darbuoties, visiškai priešingas stovi į tradicijos principą: realizmas, empirizmas, indukcija neša naujajai civilizacijai milžiniškų laimėjimų; tradicijos saitais suraišiotas asmuo tai tarytum didžiausias prieštaravimas dabartinio, nukariavusio pasaulį žmogaus energijai, tai tarytum neįveikiama painiava tam judrumui, be kurio šią gadynę tautós ir tautų gyvenime, didžiosiose visų pajėgų lenktynėse nebegalima daugiau ir patverti. Tokiems įspūdžiams tik tada atsitūrės religingai išauklėtasis, kada *paakinus, idant jis sektų žmones ir pats save pažintų*, bus jam parodyta, kaip etikos-religijos srityje žmogus maža tesugeba naudoties savavaldybe, kuri jam pripažinta naujosios gyvenimo pažiūros. Taip-pat induktyviniais žvil-

*) "Visiems kitiems reikia išganytojo. Jis yra išganytojas" (Richard Wagner in H. v. Wolzogens Erinnerungen).

gsniais reikia parodyti, joguei didžiųjų gyvenimo problemų tyrime yra *sielu pirmenybės eilė*, kuri, tiesa, kartais esti atitrūkusių doktrinų dujomis aptraukta, bet kuri visuomet vėl esti aiškiai matyti ir kuri turi savyje giliausio pagrindo doros religijos autoritetams pripažinti!

Pradėkime savo išvedžiojimus nuo abejotinos individualizmo vertės, kurią pirmučiausia turi išžiūrėti naujų kultūros laimėjimų šalininkas: būtent, kad tas individualizmas nieko daugiau nereiškia, kaip gryno diletantizmo išgalėjimą toje srityje, kuri ypač reikalauja rimto išamstymo. Jau Sokratas yra pastebėjęs Platono dialoguose, joguei nors kiekvienas numanęs, kad tik tas tesugebąs pasiūti švarką, kurs esąs nuodugnai išmokęs to amato,— tečiau apie gyvenimo išminties dalykus bet-koks plepys ir niekabylis drįstąs viešai išdidžio šnekėti visa, kas jam galvon ateina. Čia parodytasis stovis visiškai tolygus mūsų amžio stoviui etikos dalykų srityje. Bet ar nesugrius visa žmogaus ir visuomenės kultūra, jei taip ilgai patvers tokia dvasios anarchija? Jei kiekvienas, šioks-toks būdamas, lygina savo individualinį *nonsensą* į daugelio amžių patyrimą, į *consensus sapientium*, tad, pagaliaus, ar nepaims viršaus plepiai ir ar beduos jie savo daugabalsia sofistika tarti žodį tikrajai išminčiai? *Ištiesų, beg jau nėsame tokiame stovyje, kuriame žmogus svarbiausiuose savo gyvatos klausimuose gyvena be rytojaus, tik dienos patyrimu*, mintimis, pagamintomis tarp kito ko atitrūkus nuo kasdieno darbo, o ne nuošaliai nuo visų, iš kur ateina visos didžiosios idėjos? Visas šios gadynės padėjimas, kalbant apie giliuosius gyvenimo klausimus, galima pavadinti *impresionizmu*: žmogus darosi nuomonę ne iš visos gyvenimo apžvalgos, kurioje visi realumai apdoroti, bet tik iš vienos atkarpos, iš vieno menkučio piešinėlio, kuriame brūkštelėti tik patys apčiuopiamieji ir artimieji darbaidkčiai. Taip tad atskiras asmuo paliktas savo angštame subjektyviniame ratile, paleistas savo netikėtiems ingeidžiams, atkirstas nuo to, kas pataiso jo vienašalumus,— ir tas individualinio susiaurėjimo stovis vadinamas "individualizmu" ir "visuotinu žmogaus išsiplėtojimu".

Indomu atsiminus, joguei kaip tik tas naujosios gadynės galvočius, kurs rasis nuosaikiausiai bandė pakeisti senąjį religijos autoritetą naujuoju gyvenimo mokslu, Augustas Kontas (August Comte), tuo pačiu žygiu buvo didžiausias autoritetinio gyvenimo aiškinimo šalininkas ir aštriausias priešininkas to principinio diletantizmo, kurs vis labiau išigali svarbiausiose gyvenimo problemose ir kurs, paskelbęs žmogui religijos-doros autonomiją, drįso, pats vienas ir "negerbdamas išmintingųjų" spręsti pačias svarbiąsias gyvenimo problemas. Kontas vadina individualizmą "vakarų šalies liga", nuo kurios turinti žūti Europos kultūra. Jis prikišo radikals, kad jie visai neišmaną tos galingos dvasios funkcijos, kurią kadai pildžiusi bažnyčia: tik jei sugebėsią pakeisti tą funkciją kitu kuo, tik tada tegalima būtią tikėties nušalinti bažnyčios intaką. Ta kultūrinė bažnyčios funkcija, anot Kon-

to, kaip tik buvusi tame, kad ji iškėlusi žmogų viršum jo siauro patyrimų ir minčių ratilo ir inkvėpusi jo veiksmus idėjomis, pagamintomis pačioje dvasios-doros gilumoje ir amžių išmėgintomis. Bažnyčia pildė kultūros gyvenime gangreit tokią funkciją, kaip smagenų centras pildo ją atskirame organizme prieš periferijos erzinius: ji gynė nežūvamuosius sielos turtus nuo akies mirksnio tepatveriamųjų impulsų ir sujaudinimų, ji sergėjo gilųjį tikslumą nuo apgriebiamojo naudingumo vienavaldybės, ji kreipė akis nuo mažuomenės dalykų į pačią svąrbumą, ji derino kiekvieną atskirą veiksmą su visuotiniu gyvenimu. Kontas laiko bažnyčios nuopelnu ypač tai, kad ji, priešingai senovės pasauliui, principu pripažinusi moralės viršenybę ant politikos ir tuo apsaugojusi dvasinius visuomenės pamatus nuo akies mirksnio politikos. Tuo pažiūros žvilgsniu jis net krypsta pasauliniame ciesorius ginče su popežium popežiaus pusėn, ir tai delto, kad bažnyčia, nors į ją buvo įsipynę visokių pasaulio reikalų, principu betgi pripažino dvasios-religijos autoritetą. Todel Kontas mano, kad jei pasaulinė valdžia įveiktų dvasinę valdžią, tai grįžtų "barbarų gadynė", nes esą būtinai reikalinga, idant dvasios galybė valdytų pasaulį su jo "praktikos žemažiūrumu", jo ingeidžiais ir nesąžiningumu,— galybė, kuri saugotų sielos reikalus nuo dienos lobių. Jei pasaulio visuomenė vien tik atsilaidūotų nuo religijos autoriteto, tai toks atsilaidavimas, jo nuomone, privestų būtent ligi to, kad asmens sąžinė be tvirtos didžiųjų, neabejotinų tiesų pasparties galutinai būtų išduota valstybei ir visuomenei su visais jų sofizmais ir geismais.

Ar mes laikysimės krikščionybės autoriteto, ar drauge su Kontu tikėsime, kad vienas visuomenės ir etikos mokslas galėsiąs patiekti nejudamųjų gyvenimo tiesų pagrindą,— šiaip ar taip aišku, joguei vien sugriovimas senoji autoriteto, vien pasiliuosavimas pasaulinio gyvenimo iš didžiosios ir tvirtosios tradicijos pirmučiausia sudarytų tokį stovį, kuriame gyvenimas vėl nardytųsi savo impulsų mišinyje ir kuriame daugelis net ypatingai apdovanotų žmonių būtų pasėke suklaidinti ir sutramdyti visų tų pasiliuosavusiųjų kvailybių, vienašalumą ir geismų galybės. Tada susilauktume visuotinio kultūros stovio, panašaus į tą individualinį stovį, kuriame antraeiliai nervų centrai esti pasiliuosavę nuo augštųjų smagenų centrų žinios, ir net turi pavergę jų dalį, kad tarnautų periferijos erziniams.

Panašiais samprotavimais apie individualizmo ir diletantizmo nepajėgimą išminties dalykuose ir Platonas pamatuoja svarbiausią argumentą savo idealinei valstybei. Jis reikalauja dvasios vadovų luomo, kurie, atsitraukę nuo dienos reikalų, būtų atsidėję augštosioms tiesoms tyrinėti, kad paskui tomis tiesomis šviestų visiems žmonių darbams. Platonas lygina savo amžiaus valstybę į tokį žmogų, kuriame viešpatauja gašlumas ir geismai vietoje proto; išarto išžiūrėjęs gyveniman, jis pamatė, joguei suvaldyti dvasiai materiją, protui geismą,

patyrimui valandos ūpą tikrai teduos galios gilus išrinktųjų žmonių dvasingumas, o ne "individualinio proto pasiliuosavimas", taip-pat ne bendrasis tūkstančio subjektyvųjų žemažiūrumų ir vienašalumo darbas.

Augščiau minėti argumentai prieš etikos diletantizmą ir subjektyvizmą būtų galima papildyti dar šiuo žvilgsniu: jei sekame bei tardome savo darbus ir pasielgimus, tai, viena, žiūrime naudose bei tikslumo sau arba kitiems; tam naudingumui apskaityti vaduojamės patyrimu ir nuovoka. Bet, antra, mus verčia šiaip ar taip ryžties ir tam tikri dėsniai, kilę iš pažinties gyvenimo, nebeaprepiamo individualinio akių ploto. Tie dėsniai yra kaip ir nugrynintas ir išmėgintas daugelio kartų prityrimas, genialingųjų pranašų intuícija ir religijos apreiškimai. Prekijas pasidairo ir pasvarsto įvairių būdų ir kelių išsikilpoti iš reikalų krizės; jis išsilenkia daugybės takų, kadangi jie rodosi perdrąsūs jo reikalų klotiai, kitus jis atmeta delto, kad jo sąžinė šaukia: "Tau nevalia..." Jeigu jis, užuot iš didelės pagarbos vadavęsis pašvęstąja tradicija, panorėtų savo paties protu išmėginti savo amato reikaluose, ar teisėta yra ta grazmė, tai rasi prietų prie tokios pažiūros, kad ta grazmė esanti vien paikas pedantizmas. Mat ta grazmė vedama iš labai plačios žmogaus gyvenimo ap-

žvalgos, ta grazmė siekia pačių giliųjų žmonių pasitikėjimo ir susiėjimo pamatų ir tūrisi gyvenimo dėsniais, kuriems aprėpti yra reikalingi visai ypatingi dvasios organai ir visai ypatingas įsimąstymas. Jei kuriuo amžiu bus paleistas toks obalsis, jogei individualinė garbė reikalaujanti nelaikyti viršiausiuoju dėsniu nieko, ko negalima savo protu tuoju patikrinti, tai galų-gale iš to susidarys toks stovis, kuriame atskiras asmuo vertis gyvenimą tik iš jo apgriebiamojo pasisekimo, jo apskaitomo tikslumo ir pagal tai pats elgsis. Šios gadynės žmonės be abejo artinasi į tokį stovį. Kaip kad gyvuliams išpiauna kai-kuriuos smagenų centrus, ir nors jie dar sugeba ligi tam tikro laipsnio tiksliai judinties, bet visai nebeatmena pirmų patyrimų ir visai pameta paveldėtąją omę (instinktą), taip-pat rodosi ir dabartinis žmogus vis labiau nustoja "tradicijos" elemento, kai-po sprendžiamosios pajėgos savo veiksmui, taip kad atskiras asmuo elgiasi jau tik netikėtais savo akių ploto išpūdžiais ir savotišku gyvenimo išsiaiškinimu. Bet tai vadinasi, grynos biologijos žvilgsniu tariant, nebesiderinti į gyvenimo sąlygų visumą ir todėl ruošti pavojų atskiro asmens ir rasi sugyvenimui.

(Bus daugiau).

K. Būga.

Kalbos mažmožiai.

1. Niekū būdu.

Druskius ar Jakštas (gerai nebeatmenu) "Draugijoje", bekritikuodamas Rygiškių Jono "Sintaksę" ir "Rašomosios kalbos dalykus", buvo labai užsipooles ant Rygiškių Jono reiškimo niekū būdu. Šis reiškinys, kaip ir kitos Rygiškių Jono "pramonės", Druskiui pasirodė esąs priešingas logikos dėsniams. Prie tų "pramonių", drauge ir "nesąmonių", kaip menu, jo tuomet buvo paskirta ir reiškiniai: "tu manim nesirgk" ir "šnekamoji, rašomoji kalba".

Ar reiškinys niekū būdu prieštarauja ar neprieštarauja logikos dėsniams, mums vis tiek daug. Kad ir būtų jis tikra nesąmonė, bet nieko nestengtų prieš patį faktą. Išraiška niekū būdu yra neabejojamas kalbos faktas, pažįstamas ir Lietuvos Rytams ir Lietuvos Vakarams. Rūpimą mums išraišką geriausiai pažįsta ir Daukša savo 1599 metais išleistojoje Postilėje. Pavyzdžiui tiesie kad ir šie Daukšos sakiniai:

Norint' ste^abuklīgais būdais... bū gūnditas, o wienók nieku budū ne^a bū pkrūtintas 32,19. Kad Christus pagalėi kūnū butū ne vžgimęs, niekū būdu ne butū kri-

ksztiies, nes' tatái yr' szwēnte Diewo vžreiszkimo: nieku budu ne butū nukrižewōtas, nes' tatái yr' szwēnte Welkū: nieku budu notsiuntes butū Dwāsios szwēntos: kurios est' diēnos Sekminių 49,26, 27 28.

Be to pas Daukšą išraišką niekū būdu randame dar puslapiuose 95,29; 140,28; 275,11; 345,19. Rytietis Širvydas 1629 metų "Sakymų Punktuose" rūpimą mums išraišką vartoja gana dažnai; žr. psl. 19,18; 25,7,22; 47,28; 62,17; 90,22; 103,5,12; 110,35; 117,12; 119,21; 150,22; 154,20. Iš vakariečių lietuvių rašytojų išraišką niekū būdu vartoja: Mielckė 1800 m. žodyne (I 179, II 209, 295, 344, 357), Kuršaitis 1883 m. savo liet.-vok. žodyne (61, 274 "in keinerlei Weise") ir Antanas Juškevičius (žod. I 245).

Tokiuo būdu išeina, kad išraiška niekū būdu nėra jau tokia peiktina, o per tai ir uitina iš mūsų rašomosios kalbos. Ji niekuo negeresnė už išraišką nėjo kiuo (arba nei-jokiuo) būdu.

2. Ligotas.

Rygiškių Jonas "Rašomosios kalbos dalykuose" žodžiui ligotas nenori palikti vietos rašo-

mojoje kalboje. Mat, viena, šis žodis esąs jam iš šnekamosios kalbos nepažįstamas; antra, jis nesutinkąs su bendrąja taisykle. Žodžiai galūne -otas (-uotas) reiškia viršaus arba oro pusės ypatybės turėjimą, o galūne -ingas — vidaus ypatybės turėjimą; plg. išraiškas: vėžys vaikuotas, bet kalė vaikinga. Sekant bendrąja taisykle žodžiui ligotas tegalima esą duoti tiktai reikšmė "matomus ligos ženklus turįs ant savo kūno paviršio". Bet šnekamoji kalba ne visados laikosi paprastųjų taisyklių. Greta su "kálnuoti laukai" Žemaičiuose yra sakoma ir "skardinga Aitrà**).

Ligotas yra paprastas žodis kun. P. Sragio liudijimu Salantų apylinkėje. Su Sragio liudijimu sutinka ir Daukantas, nes jo "Būde" (1845 m.) skaitome: Sunóms walnó buwí sawa tiewus parkarszusius ír lĭgotus... degintĭ 176,9. Žodis ligotas yra pažįstamas ne vien Žemaičiuose, bet ir Rytų Lietuvoje, kaip tą galime spręsti iš Daukšos ir Širvydo raštų. Daukšos 1595 m. Katekizme skaitome: Eimi ligótas wáistitoiop' 48,11. Iš 1599 m. Postilės pavyzdžiui gali būti kad ir šitas sakiny: Niekó kito ner kas mus dáro sylpnáis ir ligótais... tiektaí tai, iog apláidziame sáwá tikrájį walgimá ir éme apipenus 57,32.

Žodį ligotas tarmėse gali atstoti ir kitos lytys. Prūsų Lietuvoje esą sakoma ligūstas. Daugailiečiuose**) esmi girdėjęs sakant ligúostas, o Dusetiškiuose — ligūistas.

Kuri lytis labiau tiktų rašomajai kalbai, tuo tarpu sunku pasakyti. Visos tos lytys vienoda tėise gali būti vartojamos, nes jos visos kalbininko žvilgsniu yra lygiai geros ir tikros***).

3. Deja.

Su žodžiu dejà tikra mums deja! Ir kalbėta buvo ir rašyta****), jog tame žodyje reikia rašyti trumpasis e, o tačiau ligi šiolei mūsų laikraščiai teberašo dėja (su ilguoju e)!

Kalbėk nekalbėjęs, rašyk nerašęs, o mūsų laikraštininkai vis savąją varys! Retas kuris laikraštininkas, klausiamas kam jis čia rašo ilgąjį e, mokės savo rašybą pateisinti. Jis taip rašąs, nes matąs ir kitus taip rašant. Bet iš kur tie kiti tie bus prasimanę taip rašyti? Klaidai pradžia, man rodo si, bus davęs Miežinio žodynas, kuriame irgi rašoma yra dėja. Miežinio rašymas su é visai nerodo, kad ir ištikrųjų čia būtų ilgasis e. Miežinis, o gal ir jo leidėjai, nemokėjo skirti e nuo é. O todėl čia negalime remties Miežiniu.

*) Aitros upė Kvėdarnos parapijoje.

**) Mano krašte— Ukmergės apskr. Vadoklių parap. Lėno apylinkėje — yra abu žodžiu: ligotas ir ligūistas. Pirmasis reiškia: ligotas žmogus, kurs nuolat nesveikuoja, serga veik nepagydoma liga; antrasis — ligūistas žmogus, kurs tuo tarpu negaluoja, bet kurs tuojau gali pasveikti; taio, kaip miegūistas, kurs tik nubudęs iš miego, bet kurs tuojau prasiblavėjis.

A. Sm.

***)) Daugailiai yra Zarasų apskrities miestelis. Lenkiškai miestelis vadinasi Dowgieli

****)) K. Būgos Kalbos dalykai. Kaunas 1910, p. 30.

Rodo reikiant rašyti de ja (su trumpuoju e) ne tik tie faktai, kurie buvo paduoti mano "Kalbos dalykuose" (Kaunas 1910 p. 30,31), bet ir keletas kitų. Jaunius "Lietuvų kalbos gramatikoje" (Peterburgas 1911) pusl. 71 rašo žodį de ja su trumpuoju e. Balsio e trumpumą rodo ir Daukanto "Būdas", kuriame randame tokį sakinį: De ja tam kas netejsingaj rąnkó kórij tarp jū palytieię, ar žódió óžgawo, tas ánt wĭjtó žiakterieję 34,13. De ja nėra skirtina nuo dejavimo. O kad de jūoti reikia rašyti su trumpuoju e, rodosi, tuo niekas neabejoja.

4. Vėliava.

Kas lenkiškai chorągiew, o vokiškai Fahne, tas lietuviškai vadinasi vėliava. Kirtis, matyti, ant é. t. y. toje pat vietoje, kaip ir žodžiuose: pýliava, mėzliava, baudžiava, nėšliava, Tėpliava (Prūsų miestas). Vėliava mums pažįstama iš dviejų šaltinių, būtent Mantvydo ir Daukanto. Mantvydo antru atveju išleistuose Širvydo "Punktuose Sakymų"*) randame glose: Karuna, Wielawa 121). Daukanto "Būde" skaitome: Wielawą kurie Žámajtej tóriëię tokę pat, kajp ie Kalniënaj, jô(u)dą raudonuse łaukuse 74,14; szĭs ĩszwitureš raudoną wielawą arba papartį idawę karejwémš 129,12; karęš wielawo 171,16; 204,26; wielawás i karę neszę 202,3; ĩszwitó-ro raudoną wielawą ír karejwems padawę 204,16; Karauna stódama i kową tóriëię przszakie didelę bałtą wielawą 210,23. Daukantas savo lenkų bei lietuvių kalbos žodyne prie žodžių shorągiew ir znamię turi vertimą wielawa, o prie proporzcyk — wielawynykas.

Daukanto ir Mantvydo "karūnos" vardas wielawa yra skaitytinas kaipo vėliava, nes žemaičių ie atatinca augštaičių garsui é.

Laikraščių lyčiai vėluva nėra nėjokio pamato. Reikia rašyti ir tarti vėliava.

Vėliavos kilmė neaiški. Sąryšis su vėlūku negalimas, nes vėliavoje e yra šakninis, tuo tarpu kad vėlūke e yra antrojo kamieno pradžia. Mat, vėlūkas yra sudėtinis žodis, t. y. vė-lūkas, ir be to paimtinis. Vėlūkas paimtas yra iš latvių kalbos. Latviai tą žodį taria vėluoks "Wimpel, Flagge" (Latvju dainas № 14278 var.). Tas žodis yra kilęs iš vėja luoks "vėjo (rodomasis) lankas". Lietuviškai ta lytis skambėtų vėlankė; plg. žem. vėpūtė "Wetterfahne, флюгеръ".

Kad vėlūkas yra latviškas žodis, nėra ko stebėtis, nes tą žodį tevartoja tie lietuviai, kurie susiduria su latviais (kuršiais), t. y. kopininkai ir klaipėdiškiai.

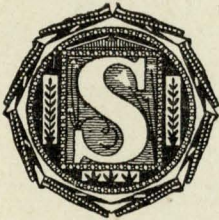
*) Punktay Sakimu nu adwenta iki gawienes par Kuniga Kastantina Szyrwida senowie iszduoti o dabar darbu ir łobiu Kuniga Leona Montwida, Teologios Magistra. Sedos klebona isznowe iszpausti. Wilniuje. Spaustruwej' Jozapa Zawadzka 1845.

Aišbė.

Iš atliekamojo literato užrašų.

Jubiliejus.

(Ne vaikams pasakėlė).

veikal! — tarė vilkas, priselinęs: nebijok, aš tau nieko šiandie nedarysiu. Eiva švęsti jubiliejaus.

— Kokio? — šnairai pažiūrėjus, lapė drykt už krūmo.

— Na gi spaudos jubiliejaus: visų zoologijos ekzempliorių bendrojo ginklo.

— Kad tu žinotum, ir man atėjo į galvą tas pats jubiliejus. Tiktai aš norėjau pasidžiaugti tarp savųjų.

— Tai kaip gi jau dabar čia skyrium? Pasi-džiaugkime išvien!

Bendra mintis pastūmė į jubiliejų kiškį, asilą, papūgą.

— Mano širdis džiaugiasi, — tarė asilas, — kada didžiausi neprieteliai pradeda bučiuoties.

— Vyrai! meskime į šalį tą poeziją! — atsiliėpė vilkas: pasvarstykim šio momento klausimą. Šitai mes visi keturkojai laikraštininkai ir visoki ten rašytojai, gali sakyti, inteligentai, trokštame prieiti prie žmonių ir padaryti juos tokius išmin-tingus gyvulius, kaip ir mes patys. Juk žmogus, be abejo, stovi žemiau už gyvulį. Jis tamsybėje paskendęs, laiko aprėpęs visą pasaulį ir per savo aklumą neduoda platinties mūsų idėjoms, kurios, nors ir nevisos, yra geros... (balsai: o kieno, kie-no negeros?). Šiandie, vyručiai, apie tai nepridera kalbėti. Taigi sakau, mūsų idėjos, na, žinoma, ir jūsų, (sau po nosim: tegu apsilaižo) artina žmogų prie gyvulio. Tuo tik džiaugties mes turime. Juk žmogus, gali sakyti, mūsų brolis, o broliškoji meilė skatina į darbą. Ar ne teisybę kalbu, asile? Juk tu, žmogaus prototipas, geriau supranti jo dvasią. Bet ir mums visiems, man rodos, gana aišku, joguei žmogaus gerovė — tai mūsų gerovė.

— Man daug nereikia, — atsiliėpė kiškėlis: — aš individualistas.

— Na juk ir mes ne didžiausi socialiatiai! — inkišo lapė savo dvilekį: — Nėra čia kiaulės — ta tai socialistė! tai demokratė! Niekad soti nebūna, nors viską ėda.

— Bet užtai ją pačią ir su idėjomis suėda žmogus ir, sako, stipresnis darosi.

— Tu, kiški, tylėk! — pasiėmęs pirmininko rolę, atrėžė asilas: Ne į temą kalbi. Tegu pabaigia pirmasis oratorius, gerbiamasis vilkas. Mano išmanymu, jis gerai kalba. Aš tariau, jis priešingos partijos, o dabar matau, kad jis tokių pažiūrų gyvulys, kaip ir aš. Matote, kaip gerai mums dažniau susieiti. Kalbėk, brolau!

Vilkas, asilo giriamas, purtėsi, vienok toliau kalbėjo: spauda — tai mūsų kovos įrankis, mūsų ginklas. Mes visi turime vieną priešą — žmogaus tamsybę, kurią jis pats gina, laikydamas tam tikslui mano veislės renegatą — šunį. Kol šunes los, mes prie žmonių neprieisime: su lazdomis jie bėgs ant mūsų. Aišku, joguei šuo mums reikia prisisa-vinti. Šitai pirmučiausias mūsų bendros taktikos uždavinys. Gal, paklausite, del ko aš šiuo žygiu kviečiu visus vienybėn. Delto, sakau, kad kiekvienas skyrium mes nieko nepadarysime. Manęs, sakysime, šuo neprisileidžia nė ištolo, o štai ko-respondentas kiškis jo stačiai bijo. Mūsų gerbiamasis asilas galėtų čia labai-labai mums patar-nauti.

— Vyručiai! — atsiliėpė asilas: Aš, teisybė, šiek-tiek supratęs su šunim ir su pačiu žmogum, bet kas iš to? Vienas jodo man ant sprando, antras ausis drasko. (Chi, chi, chi, — nusijuokė į vilnas lapė: Gyvas asilas!). Viso darbo vaisius — vienas tiktai vargas. Aš pradedu net tikėti, joguei mūsų mokslas, civilizacija, — tai tik žmogui ginklas prieš mus pačius. Kiek mano galva išneša, man rodos, taip reikėtų padaryti: visoki ten mokslai ir kul-tūros darbai, kaipo visai mums nenaudingi, reikia mesti galutinai, o visomis partijomis susitarus ra-šyti, kalbėti ir rašyti be galo be krašto, kol šunes neteks balso, o žmonės savo proto. Tuomet prasidės mūsų viešpatavimas ir bus ant žemės rojus, kaip seniau.

Vos asilas pasakė paskutinį žodį, miške sulo-jo šunes. Kiškis dūrė į eglyną, lapė pasislėpė už krūmo, vilkas nuslinko tankumynu.

Liko kalbos, rašiniai ir... asilas, tas pastoviau-sias mūsų veikėjas. O medyje tupėdama papūga kartojo tų keturkojų sakinius.

A. † A.

D-ras generolas Aug. Paškevičius

mirė Vilniuje šių metų gegužės 22 d.

D-ras A. Paškevičius buvo lietuvių ūkininkų sūnus. Gimė jis 1843 m. gruodžio 30 d. Kairūnėlių sodžiujė Grinkiškio parap. Kauno apskr. Būdamas 17-kos metų, 1860 metais jis įstojo į Kedainių gimnaziją, o ją uždarius, gimnazijos mokslą pabaigė Šiauliuose. Paskiau, išėjęs Maskv. universiteto medic. fakultetą, įstojo į kariuomenę, kurioje tarnaudamas, kai-kurį laiką buvo Orenburge, o per Chivos ir Bucharos karą buvo siųstas į Aktiubą. Paskiau, pabuvęs Paūralėje, buvo parkeltas į Kauną. Čia jam esant, pasibaigė Turkų karas, ir daugelis kareivių sugrįžo užsikrėtę blogąja liga. Velionis ėmėsi juos gydyti, skiepydamas, ir jam gerai sekėsi. Gerai papraktikavęs jis parašė apie tokį gydymą ilgą straipsnį ir išspauzdino jį Kariuomenės Medicin. Žurnale. Už šį rašto darbą buvo išsiųstas į Peterburgą į Kariuomenės Medicinos Akademiją, kurioje gavo kariuomenės chirurgo laipsnį. Sugrįžus į Kauną, buvo iškeltas į Kalvariją Suv. gub., o po kiek laiko iš ten į Rygą. Čia jis atsistatydino ir gavo tikrojo valstybės patarėjo laipsnį.

Velionis visuomet buvo tikras, susipratęs lietuvis, bet, gyvendamas didesnę savo amžiaus dalį svetimuose kraštuose ir būdamas valstybės tarnyboje, nedalyvavo lietuvių gyvenime, tečiau, at-

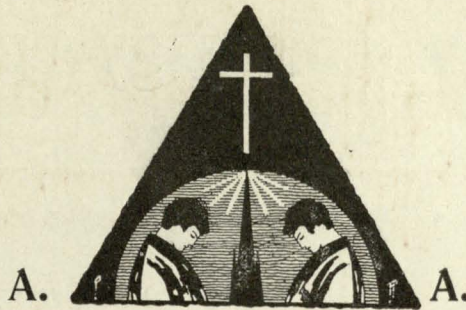

sistatydinęs apsigyveno Vilniuje ir čia lig-pat mirties buvo uolus tautos ir visuomenės darbininkas: buvo narys daugelio Vilniaus lietuvių draugijų, Sąjungos liet. kalbos teisėms ginti bažnyčioje pirminkas, "Ryto" ir kitų, jam esant Vilniuje, isikūrusių draugijų narys ir vienas iš įsteigėjų. Atsiradus kokiam reikalui, kurio tekdavo siekties vyriausybės, a. a. daktaras generolas neatsisakydavo padėti, nes jo augštas valstybės tarnybos laipsnis leisdavo jam lengviau prieiti biurokratus valdininkus, negu kam kitam. Ko velionis nespėjo padaryti būdamas jaunas, tą jis stengėsi atlyginti kad ir pasenęs. Ir ga-

na daug pasidarbavo, bet sunki liga pakirto jo jėgas ir nuvarė į karstą.

Dieve duok jam amžiną atilsį.

ADOLFAS VĖGĖLĖ.

Velionis Adolfas gimė 1883 metais Musteikių sodžiuje, Tau-ragnų parapijoje, Kauno gub. Bū-damas lietuvių ūkininkų sūnus, velionis iš-pat mažens, vos tik įstojęs į mokyklą, pajuto tautos skriaudą, ir iš-pat mažens stoji į jos gynėjų eilę. Reikia atsiminti, kokie buvo anie laikai, kada už vieną tik savo kalbos ir rašto pa-minėjimą grasė didžiausios bau-smės. O sėdint mokyklos suole, kokia begali būti didesnė bausmė, kaip pavarymas iš jos. Velionis gavo du kartu ją pakelti. Esant jam ketvirtoje Mintaujos gimna-zijos klasėje, kilo katalikų moki-nių kova dėl maldų prieš lekci-jas ir po jų. Apskritai imant, ko-va buvo laimėta: katalikams vie-toje stačiatikių buvo įvestos ka-talikų maldos lotynų kalba, bet už tai daugelis mokinių, nežiūrint, kokios kas buvo klasės, buvo iš jos pavaryti ir gavo privatinio būdu bai-gti mokslą. Vienas tokių buvo ir velionis Adolfas. Išlaikęs privatinai keturių klasių egzaminus a. a. Adolfas 1901 m. įstojo į Žemaičių seminariją. Bu-vo tai didelio lenkininko, seminarijos inspekto-riaus Kriškijono, viešpatavimo laikai. Daugelis lie-tuvių, kurie drįso viešai tokiais pasirodyti, priver-sti buvo iš ten pasišalinti. Taip atsitiko ir velio-niui.

Pašalintas iš seminarijos jis apsigyveno Vil-niuje. Tiek nukentėjęs dėl religijos, kuri ypač anais laikais buvo tampriai surišta su tautybe, paskiau stačiai dėl lietuviybės, velionis, pasijutęs liuosas, tuojau stoja į tautos darbininkų eilę, to-kių darbininkų, kurių darbas mažai tepastebimas, bet be kurio tautos ir visuomenės gyvenimas ne-gali apsieiti. Pradėjęs eiti lietuvių laikraščiams,

kuo ne visą laiką buvo jų san-darbininku ir leidėju-redaktoriu-mi. Tada pirma darbavosi "Vilniaus Žiniose"; šioms sustojus eiti, ma-tome jį "Viltyje". 1909 met. pats pradėjo leisti ūkio laikraštį "Žem-dirbį" ir leido jį lig 1913 metų. Plėtojantis Lietuvoje kooperacijai, trūko kooperacijos organo. Velio-nis pastebėjo tai ir pradėjo leisti "Žemdirbo" priedu "Kooperato-rių".

Darbuodamasi laikraščių reda-kcijose velionis Adolfas daug dir-bo dar ir nuošaliai: daugiausia vertė iš svetimų kalbų į lietuvių įvairias ūkio ir beletristikos kny-geles, kaip pavyzdžiui: Vytauto sūnus, šv. Petras Ryme, Vilų li-zdas, ir t.t. Viso labo jis bus iš-vertęs jų lig 20. Jis yra išleidęs ir trumpą lietuviškai-rusišką žodynėlį. Be to, kad pats ir nebuvo tikrasis leidėjas ir redaktorius, bet pasirašydavo po "Naująja Srove" ir "Balsu". Pa-galiaus, jis buvo vienas iš Lazdynų Pelėdos raštų leidėju.

Paskutiniu laiku darbavosi "Vilijos" bendro-vėje. Velionis buvo begalo darbštus žmogus. Be visų minėtųjų darbų, jis nuolat dalyvaudavo ar-tistų vaidintojų kuopelėje, buvo "Rūtos" ir kitų draugijų narys. Nuolatinis darbas, sėdimas gyve-nimas, pagaliaus, fabrikos oras pakirto gana sti-prią velionies sveikatą. Ingavo greitąją džiovą ir ūmai mirė geg. 21 dieną, teturėdamos vos 30 me-tų amžiaus — mirė pačiame tame amžiuje, kada žmogui būna visa jėgų ir išgalių pilnybė. Palai-dotas Bernardynų kapuose.

Ilsėkis geras tautos darbininke ir tikras mūsų nuvargintos žemės tėvinaini! Lai būnie Tau len-gva Lietuvos žemelė!

L. N.

Mūsų kultūros gyvenimas.

Draugijos.

Prienu Suv. g. darbininkai nutarė steigti Prienuose Marijampolės *"Krikščionių Darbininkų Draugijos"* skyrių. Taip-pat jau nutarta steigti Prienuose *"Blaivybės"* skyrius. Prašymai abiejų draugijų centrams jau išsiųsti.

Žagarėje Kauno gub. įsteigta *"Žagrės"* kuopelė.

Aleksote (Kauno priem. Suv. gub.) jau antras mėnuo darbuojasi *"Krikščionių Darbininkų D-jos"* skyrius.

Kauno Tarnaičių šv. Zitos dr-ja ketina pirkti sau namus ir lygsta su Garalevičiumi. Pabaigtinai šis klausimas bus nutartas artimiausiam visuotiniame susirinkime.

Prekyba ir pramonė.

"Vilijos" ir "Birutės" atstovybė. Panevėžyje Aptiekos gatvėje Vilniaus *"Vilijos"* ūkio mašinų fabrika ir Šiaulių *"Birutės"* saldainių fabrika atidarė savo skyrių. *"Vilija"* steigia savo skyrių taip-pat ir Pandėlyje, Zarasų apskr.

Durpių paroda. Vilniuje taisoma durpių paroda. Ekspozitai bebus priimami tik iki birželio 15 d. Norinčių dalyvauti esą daug, ir paroda būsianti indomi. Parodoje busiųjų ypač indomūs durpių technikos ir mokslo bandymų skyriai. Parodos metu busiųjų paskaitų apie durpių kultūrą ir jų eksploataciją.

Mokslas r mokyklos.

Kiek mokinių išėjo mokyklą? Šiomet 50 Ukmergės apskrities mokyklose baigė mokyties ir išdavė egzaminus 263 mokiniai, tarp kurių buvo 71 mergina. Tarp baigusiujų esą 15 stačiatikių, 5 sentikiai, 1 liuteris, 40 žydų ir 202 kataliku lietuviu.

Prekybos mokykla Šiauliuose. Laikraščiuose buvo jau minėta, kad du latviu mokytoju buvo pasiūlę Šiaulių miesto dūmai įsteigti Šiauliuose prekybos mokyklą. Dūma, apsvarsčiusi pasisiūlimą, pritarė jam. Prekybos ir pramonės ministerija, išgirdusi apie tai, patarė miestui pačiam steigties prekybos mokyklą ir prizadėjo duoti kas-

met po 4000 rub. pašalpos jai laikyti. Miesto dūma svarstė šį ministerijos pasiūlymą geg. 12 d. ir nutarė jį priimti. Mokslas naujoje prekybos mokykloje bus trejų metų. Mokiniai bus priimami visų tautų be procentinės normos žydams.

Žemės ūks.

Dovana už pavyzdingą ūkį. Geguž. 8 dieną Trakų apskrities maršalka ir žemės tvarkomosios komisijos narys iškilmingai inteikė Jezne Sobovos sodžiaus ūkininkui K. Skernevičiui diplomą ir 300 rublių dovanų už pavyzdingą ūkio vedimą. Ketveri metai, kaip Sobovos kaimas išsiskirstė viensėdžiais.

Gyvulių ir pieno mašinų paroda Vilniuje bus rugpiuč. 22 d., Vilniaus Ūkio Draugijos plotoje.

Ūkio kursai. Marijampolės Ūkininkų Draugovė taiso ūkio kursus, kurie prasidės nuo birželio 29 d. (16 d. n. kal.). Kursai busiųjų nemokami. Pažadaujama esą, kad kursų klausyti atvyktų kuo-daugiausia liaudies mokytojų.

Ūkio kursai liaudies mokytojams. Vilniaus vyriausybės agronomas Kotelnikovas taiso liaudies mokytojams agronomijos kursus, kurie prasidės birželio 10 d. Butas tiems, kurie panorės dalyvauti kursuose, pasamdytas Zakrete. Ten-pat Zakrete bus ir patys kursai.

Kooperacija.

Vartotojų draugijos. Vyriausybė patvirtino naujos Pavandenio Kauno gub. vartotojų draugijos istatus:

Dūkšte, Zarasų apskr., gegužės 4 d. buvo visuotinis vartotojų draugijos susirinkimas. Per metus pajamų buvę 23.227 rub. 47 kap., išlaidų — 22.988 r. 33 kap.; balansas: aktyvas 5093 r. 60 k., pasyvas 4322 r. 46 k.; gryno pelno 771 r. 14 k. Susirinkimas nutarė stengties traukti į draugiją kuo-daugiausia narių. Vienam nariui pasiūlius, susirinkimas nutarė, kad kiekvienas narys pasistengtų rasti draugijai bent vieną naują dalininką; kas nesuras, tas negaus procentų nuo savo indėtuju pinigų už 1914 metus.

Įvairios žinios.

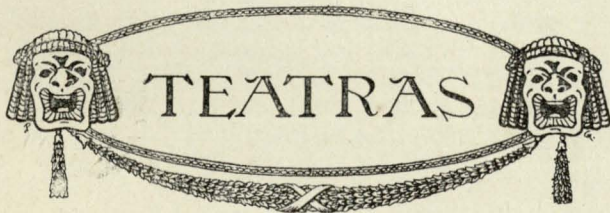
Ventos perkakas. Kaip girdėti, kelių ministerija tikrai pradėjusi rūpintis sujungti Nemuną su Baltijos jūra. Netrukus ji jau paduosianti Valst. Dūmai Ventos perkaso sumanymą. Be to, sako ministerijai rūpūs ir antras mūsų kraštui labai svarbus vandens kelias iš Nemuno į Liepoją, sujungus Ventą su Liepojos ežeru. Sako šis antrasis kelias esąs lengviau padirbamas, negu pirmasis.

Liepojos miesto dūma. Gegužės 17 ir 18 d. Liepojoje buvo rinkimai į miesto dūmą. Išrinkti 25 vokiečiai, 21 latvis, 5 rusai ir 4 lietuviai.

Veterinoriui vieta yra Vilniuje prie gubernijos žemės tvarkomosios komisijos. Algos per metus daugiau ne 2000 rub., neskaitant dienos ir kelio pinigų.

Didžiosios Šiaulių gegužinės bus birželio 7 ir 8 d. Vakarą artistai-mėgėjai žadėjo vaidinti iš rusų kalbos verstą veikalą "Vaniušino vaikai" bet gubernatorius neleido.

Lenkų dailės paroda. Gegužės 18 d. Vilniuje "Sakalų" salėje prasidėjo lenkų dailės paroda. Dalyvauja nemaža lenkų dailininkų, tarp jų ir Stabrovskis.

Koncertai. Birželio 5 d. Kaune miesto teatre bus didelis St. Šimkaus vedamo choro koncertas. Dainuos daugiausia paties S. Šimkaus harmonizuotas liaudies dainas. Vilniuje per Liet. Mokslo Dr-jos suvažiavimą bus taip-pat didelis koncertas. Dainuos keli žymūs mūsų dainininkai-solistai ir didelis St. Šimkaus choras. Koncerto pelnas bus Peterburgo, Maskvos, Dorpato ir Varšuvos lietuvių studentų draugijoms.

Vilniuje šv. Mikalojaus salėje geguž. 18 dieną pirmą kartą vaidino originali K. Puidos dramos vaizdelį "Gaires".

Varšuvoje gegužės 8 ir 9 d., apvaikštinėjant spaudos atgavimo sukaktuves, buvo vaidinama L. Giros "Beauštanti aušrelė"; Kazuros vedamas choras padainavo dainų. Sukaktuves kėlė Varšuvos Lietuvių Susišelpimo Draugija.

Nevarėnuose, Telš. apskr., gegužės 18 d. J. Vaičkaus trupa vaidino Alytos "Ant bedugnės kra-

što" ir Petliuko "Neatmezgamąjį mazgą". Buvo tai pirmas čia lietuvių vakaras.

Žagarėje geg. 18 d. artistai-mėgėjai vaidino "Užburtą kunigaikštį", mokytojas Ig. Augustinavičius padeklamavo Čechovo "Apie tabako nenaudą. Vakarą pelnas buvo neturtėlių šelpimo draugijai.

Iš Valstybės Dūmos.

Emigracijos klausimas. Besvarstant užsienių reikalų ministerijos sąmatą, gegužės 12 d. atstovas M. Yčas pasakė kalbą apie emigracijos klausimą. Pasidžiaugęs, kad vyriausybė galų-gale jau išgirdusi emigrantų skundus, supratusi emigracijos klausimo svarbą ir jau rengiantis sudaryti tam tikrą emigracijos įstatymą, jis plačiai papasakojo apie emigraciją iš Lietuvos ir iš kitų šalių. Jis iš tikrų atsitikimų paimtais pavyzdžiais išrodė, kaip baisiai naudoja emigrantus įvairūs agentai, kaip emigrantų negina, neužstoja net rusų ir prūsų vyriausybė; priešingai, valdininkai patys dažnai susideda su agentais ir padeda emigrantus skausti. Visų tų emigrantų nelaimių ir skriaudų yra tiek tik delto, kad vyriausybė ligšiol nenorėjo pripažinti emigracijos. Bet emigracija vistiek buvo, tik ji buvo nelegalė, ir 90% eidavo į svetimas šalis be pasportų. Keliauja ištaisais sodžiais, nežiūrint to, kad darbininkų ir čia jau trūksta. Paaikškinti, kaip šiurkščiai elgiasi su emigrantais garlaivių kontoros, atstovas papasakojo, jog prieš 20 metų, kada Rusijoje buvo choleros epidemija, Prūsų vyriausybė, bijodama, kad Rusijos emigrantai neužneštų tos baisios ligos, uždraudė jiems keliauti per savo žemę. Tada garlaivių linijos pasiėmusios karantino pareigas, intaisiusios tam tikrų kontorų stočių, kurjos ir dabar tebesančios. Jose emigrantai ir esą plėšiami ir baisiausiai laikomi. Ten esą ir moterimis prekiaujama. Nuvažiavę į Ameriką emigrantai taip-pat nerandą jokios pagalbos ir apgynimo. Amerikoje, tiesa, yra Rusijos vyriausybės atstovų, bet jie emigrantais nesirūpiną. Jie net stovį tokiose vietose, kur emigrantų visai nėra. Kaip kalbėtojas sakė, reikią stengties padaryti galas vokiečių garlaivininkų nuožiūrai, reikią pasirūpinti, kad emigrantai keliautų ne per Bremus ir Amburgą, bet per Liepojos uostą. Be to reikią užmegzti ryšių su prancūzų uostais. Tada vokiečių garlaivininkų kompanijos, vienos konkurencijos bijodamos, gausiančios žmoniškiau elgties su emigrantais. Tose vietose, kame daugiausia emigrantų renkasi, reikią steigti komisariatai; Rusijoje reikią steigti patronatai, kurie dabotų, kad emigrantai nebūtų naudojami. O pirmų-pirmiausiai reikią panaikinti

pasportų sistema. Apskritai, reikią daugiau žiūrėti emigracijos reikalų (ploja visa Dūma).

Mokesnis nuo pelno. Finansų komisijėlė pa- baigė svarstyti mokesnio nuo pelno įstatymo su- manymą. Svarstydama jį, komisijėlė rėmėsi tre- čiosios Dūmos finansų komisijos darbais. Ši buvo nutarusi imti mokesnį nuo pelno kiekvieno asmens skyrium, o ketvirtosios Dūmos komisijėlė nutarė imti mokesnį ne nuo atskiro asmens pelno, bet nuo pelno visos šeimos. Pertat pelno mokesnių padaugės. Be to trečiosios Dūmos komisija buvo paliausavusi nuo to mokesnio akcininkų kompa-

nijas, bet dabartinė komisijėlė nutarė, jog pelno mokesniais reikia apkrauti ir jas. Toliau einant, komisijėlė nutarė, jog mokesnį reikia pradėti imti ne nuo tų, kurie turi pelno per metus ne mažiau per tūkstantį, kaip buvo nutarusi treč. Dūmos ko- misija, bet jau nuo tokių, kurie turi 800 rub. Mo- kesnio didumas paliko tas-pats: $\frac{1}{2}\%$ — 5% . Di- džiausį mokesnį, vadinas 5% , gaus mokėti gau- nantieji pelno lig 100 ir daugiau tūkstančių ru- blių. Spėja, kad pelno mokesniais išdas galėsiąs surinkti lig 70 mil. rub. Šį pelno mokesnių klau- simą ateinančiais metais svarstys finansų komisi- ja, o paskiau jis jau eis į pačią Dūmą.

Raštų turinys.

1. TAUTOS DAILUSIS MENAS. A. Jaroševičius.
2. FOTOGRAFAMS-MĖGĖJAMS. Pr. Mš.
3. ŠVEICARIJOS ĮSPŪDŽIAI. M. Pečkauskaitė.
4. BESIBASTANT... (Iš senio studento atminimų).
4. Bijau didvyrių. Pr. Penkaitis.
5. AUTORITETAS BEI LAISVĖ. Fr. V. Foerster'is.
6. KALBOS MAŽMOŽIAI. K. Būga.
7. A. A. D-RAS A. PAŠKEVIČIUS. Nekrolog.
8. A. A. ADOLFAS VĖGĖLĖ. Nekrolog. L. N.
9. IŠ ATLIEKAMOJO LITERATO UŽRAŠŲ. Ju- biliejus. Aišbė.
10. MŪSŲ KULTŪROS GYVENIMAS.

Paveikslų turinys.

1. VARPINĖ. Vinietė. A. Jaroševičius.
2. AŽUOLAS SU SMŪTKELIU iš Viekšnių apyg.
Pr. Maš. fot.
3. PUŠIS SU ŠVENTENYBĖMIS iš Viekšnių apyg.
Pr. Maš. fot.
4. ŠVENTOJI ARTI ANYKŠČIŲ. Pr. Maš. fot.
5. NEVĖŽIS ARTI NAUJAMIEŠČIO. Pr. Maš. fot.
6. LAIŽUVOS GARGŽDAI (Vadaksties upės slė- nys). Pr. Maš. fot.
7. "PUNTUKO" AKMUO NETOLI ANYKŠČIŲ.
Pr. Maš. fot.
8. PANEV. APSKR., VABALNINKO PARAP. KO- PLYTĖLĖ. Vinietė. A. Jaroševičius.
9. PANEVĖŽIO APSKR. NAMŲ PRIEANGIS. Vi- nietė. A. Jaroševičius.
10. GENER. D-RAS A. PAŠKEVIČIUS. Fotogr.
11. A. VĖGĖLĖ. Fotogr.

VAIRO KAINA Rusijoje: metams 6 r., pusei metų 3 r., 3 mėnesiams 1 r. 50 k.; užsieniuose: me- tams 8 r., pusei metų 4 r., trims mėnesiams 2 r. Skyrium numeris 35 k.

Mainant ėmėjui adresus, reikia pridėti 20 kap. (galima markėmis).

Vairo Redakcijos ir Administracijos **adresas:** Vilnius, Makarjevo (Makarjevskaja) g. № 15, b. 3. Telefono № 1383.

Rankraščių Redakcija savo lėšomis negražina.

SKELBIMŲ KAINA. Petito eilutei (padalijus į 3 skiltis puslapi) antroje viršelio pusėje arba ant atskiro lakšto tarp tos pusės ir laikraščio teksto 40 k.; trečioj viršelio pusėj arba ant atskiro lakšto tarp tos pusės ir laikraščio teksto 25 k..

PASTABA. Visus, kurie bus gavę pirmąjį nu- merį ir panorės užsisakyti Vairą, užsisakant, prašo- me pranešti Administracijos žinia, kad ji galėtų ne- besiųsti to numerio; mat, siunčiant po du, galime jo pristigti kitiems ėmėjams.

Redaktorius-Leidėjas A. SMETONA.